

ТЕРРИТОРИАЛЬНОЇ ПРИНАДЛЕЖНОСТІ В НОВОГРЕЧЕСКОМУ МОВІ

В статті розглянуті еквівалентні пари іменників чоловічого та жіночого роду – назв осіб за територіальною належністю в новогрецькій мові, увагу приділено синонімічним формам іменників жіночого роду, проаналізовані відмінності їх вживання.

Ключові слова: *граматичний род, назви національностей та територіальної належності, еквівалентні пари чоловічого та жіночого роду, суфіксальний, флексивний способи утворення слів, іменник.*

Tyschenko O.O., Assistant Professor, Cand. of Philological Sciences,
The Institute of Linguistics Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE VARIABILITY OF THE FEMALE NOUNS DENOTING NATIONALITY AND TERRITORIAL AFFILIATION IN MODERN GREEK

The article deals with equivalent masculine and feminine nouns denoting territorial affiliation, detailed attention is given to synonymous forms of feminine nouns, the differences of their use are analyzed.

Key words: *grammatical gender, nouns denoting nationalities and territorial affiliation, equivalent pairs of masculine and feminine nouns, suffixal, inflectional derivation methods, noun.*

УДК 81'373.21(477):94(38):24

Тищенко К.М., д. філол. н., проф.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

БАКТРИЙСЬКІ ГРЕКИ І БУДДИЗМ У ТОПОНІМІЧНИХ МАРКЕРАХ В УКРАЇНІ

Стаття містить опис, аналіз і коментар до 200 топонімічних ландшафтів України та прилеглих земель з повторюваними ознаками культурних реалій елліністичного часу і буддизму, поширюваного греками з Бактрії, Арахозії та Індії.

Ключові слова: *Україна, топонімічні контексти, еллінізм, Бактрія, Індія, буддизм.*

Реліктову сторону культури вивчають археологія, етнографія, фольклори-стика, історична лексикологія, етимологія і топоніміка. За їхнім комплексним висновком і відомостями давніх авторів, в античний час на теренах сучасної України співіснували: на півдні і сході – групи племен іранців (скіфи, сармати, будини, гелони), на Поділлі – їхні індоєвропейські родичі фракійці, на Поліссі – кельти. На березі Чорного моря були вкраплення грецьких міст. Від часів походів Траяна на Дністрі мали місце контакти наших предків з Римом, у рамках черняхівської культури II-IV ст. – з готами, а після них з гунами. За даними генетики гаплогруп та історичного мовознавства усі ці місцеві наро-ди античності слов'янізувалися, діставши продовження в сучасних українцях.

Романізовані даки і фракійці стали нашими сусідами-румунами. У Криму готи дотривали до XVI ст., а греки до 1779 р., коли їх було депортовано до Надазов'я [Vasiliev, 280]. Грецьку мінувшину Криму і сучасні румейські грецькі говірки Маріупольщини вивчали, зокрема, А.О.Білецький і Т.М.Чернишова. Про слід грецького мовного впливу на решті земель України існують лише окремі спостереження.

1. Деталізувати й уточнити загальну картину грецької присутності у Наддніпрянщині в елліністичний час стало можливим завдяки фронтальним студіям топонімії України з удосконаленим метатеоретичним забезпеченням. Зокрема, засобами порівняльно-історичної лінгвопрагматики вдалося виділити сім великих груп місцевих назв від етнізмів греків у мовах різних на-родів: *йонійці, елліни, граї, греки, крехи, яуна, явани*. Найдавнішим виглядає питомий грецький генонім $\Gamma\omega\nu\epsilon\varsigma$: У Гомерових поемах це $\Gamma\acute{\alpha}\omega\nu\epsilon\varsigma$ 'іонієць' (з давнішого $*\Gamma\acute{\alpha}\omega\nu\epsilon\varsigma$, крито-мікенс. *iawone*), якому відповідає загальна назва для греків у письмових пам'ятках їхніх цивілізованих сусідів, зокрема дперс. *yaunā* [Chantraine, 475]. Хронологічно рівнопотужна усна історична традиція в Україні зберегла топоніми *ЙОНичі*, оз. *ЙОНьове*, р. *В'ЮНія*. Інша підгрупа прадавніх назв продовжує прикметник класичної античності $\iota\omega\nu\acute{\iota}\sigma\kappa\omicron\varsigma$: *ОНИСЬКи*, *ОНИШніль*, *В'ЮНИЩе*. Третя підгрупа – пізнішу елліністичну форму *Yavan*: *ІВОНівка*, *РадІВОНівка*, *ІВАНгород*, *ПустоІВАНне*.

З двох латинських етнізмів греків давнішим є *Grāi*: це назва міста в Епірі, переселенці з якого (у т.ч. греки) заселили м. Куми в Італії; пор. в Україні р. *ГРАЙ.ВОРОНКа*. Новіша назва – *Ггаесі*, звідки дгр. *Γρακός*, *Γρακή*, прикм. *Γρακίτης* (пор. *ГРЕЧани*, *ГРИКове*+ *Чв* [ССУМ, I, 261]). У частині прасло-в'янських говірок

це слово зазнало афези, збереженої далі у чес. *Řek*, *Řekyně* при стчес. *Hřek*, *Řek*, *řecký*, або пол. заст. *grzeszki* 'гречка' [Brückner, 156]. Пор. в Україні с. *РЕКІТ* (а також *РАЙгород*, *РАЙКИ*, *РАСВо-Олександрівка*). Рефлекси давнього "ять" є не лише у чес. ст. *Hřek* і вл. ст. *hrjek* [Schuster-Šewc, 245], але й у назвах в Україні *ГРЯКове*, *ГРЯКувате*.

Аристотель перший ужив слово *Γρακοί* для позначення еллінів ("Meteorologica" I. xiv) [Klein]. Він же засвідчив пізніший порівняно з *Grāi* час появи на Балканах назви *Ἑλλήνες* (у нейонійських говірках *Ἑλλῶνες* 'елліни', – пор. в Україні назви *ОЛІЙНИКИ*, *ОЛЯНИЦЯ*, *УЛЯНИКИ* – імовірно, від *Ἑλληνικ-ός*/ *Ἑλλῶνικ-ός* 'еллінський, грецький' [Chantraine, 341].

У германських етнонімах греків безвинятково оглушене початкове *G* > *K*-, а інтервокальне *-k-* переважно перейшло в *-ch-*/ *-h-*: готс. *Krekos*, днв. *Crēhi*, *Kriahi*, *Kriecha* [Lehmann], *Kriehhi* [Orel]. В Україні у щоденному мовленні звучать місцеві назви, основи яких почуті ще від готів: *КРЕХів* Льв 2, *КРЕХо-вучі* і *КРИХівці* ІФ, *КРЕХайв* Чг, *КРЯЧки* Кв, *КРАКівщина* Жт, *КРОКва* Чв.

2. Таким чином, у поліетнічному середовищі Наддніпрянщини присутність давніх греків від античності упродовж століть була засвідчувана щораз новими етнонімами. Це вказує на одвічні контакти з греками і пояснює теперішнє розмаїття цих топооснов: *Йон-*, *Юн-*, *В'юн-*, *Ивон-*, *Иван-*, *Живан-*; *Грай-*, *Горай-*, *Край-*, *Рай-*; *Грек-*, *Грик-*, *Греч-*, *Грец-*, *Рек-*; *Гряк-*, *Грак-*; *Крак-*, *Крех-*, *Крик-*, *Кряч-* тощо. При цьому іноді збереглися рефлекси звукових явищ праслов'янського часу, а ціла картина відзначається масштабністю.

Топонімічні ознаки присутності давніх греків наявні й далеко за межами Наддніпрянщини: пор. у Польщі *GRAJewo*, *-ów*, *-dolek*, *KRAKów*, *RAJgród*, *JANgród*, *RZECko*, *RZEKuń*, *REKoraJ*, *IWANówka*, *RadWANy*; у Німеччині *GREIZ*, *GRAITSch-en*, *KREISCHau*, *KRECKow*, *KRAKaU*, *KRAKvitz*, *KRETZSCHau*, *GRISCHow*, *HELLEN-dorf*, *JAHNsdorf*; у Австрії *RATSchendorf*; у Чехії *ŘEČany*, *ŘÍČany*, *HRAJovice*, *JEVANy*, *JIVANy*, *RadVANov*, *RAJhrad*, *KRAKov*, *KREKov*; у Словенії *GRAJska Vas*, *-enščak*, *IVANji Grad*; у Боснії *GRAIselići*; у Хорватії *GRİČe*, *IVANić-Grad*; у Чорногорії *IVANgrad CG*; в Росії *ЯВАНова* (!) = *ЕВАНово* Пск., *ГРИГино* Тверс., Лдс. та ін.

3. З копіткої перевірки сотень районних топоконтекстів засобами синтактики було виявлено повторювані основи назв-супутників греків з согдо-памірського вектору: *Сахут-/ Шакут-*, *Куляб-*, *Мар'ян-*, *Бахтер-*, *Болох-*, *Даш-*, *Уш-*, *Табур-*, *Тростян-*, *Кобил-*,

Кохан-/ Кофан-, Токар-, Серх-, Ракуж-, Бережан-/ Березан-, Шандр-/ Олександр- (170 назв): імовірні прототипи Σοῦδιανή, Kulab, Μαρυιανή, Βακτρία, Balkh, кит. 大夏 Dàxià 'Бактрія', Ὀξος, Ταλουρία, Τραξιανή, Kabul, Κοφέν-/ Κοφάν- 'р. Кабул', Τοχαρ-, Σηρική 'Китай', Ἀραχωσία, авест. 𐬰𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬀 Urairisaena 'Гіндукуш', Ἀλεξάνδρος.

Особливістю теми став невіддільний супровід її грецьких контекстів географічними й історичними реаліями Індії: *Димер-, Сокол-, Струтун-, Во-рон-/ Баран-, Шубран-, Буд-, Бути-/ Пути-, Бурхан-, Вихр-/ -вігор, Гонт-, Ошук-/ Осик-, Педос-, Коніц-/ Конюшк-*: імовірні прототипи Δημήτρι-ας /-ος, Σακάλα, Στράτο, Varanasi, Śubhra 'р. Ганг' [Platts, 721]; Βόδδο, кит. 佛陀 Fótuó, монг. Burqan 'Будда'; vihara, Gupta, Asoka (Ποδασσης 'побожний'), Kanishka I.

Зібрано доказові свідчення прямих сусідств (СИБИЛІВЩИНА *σιβυλλίσκος См С-БУДА: ^ур. В'ЮНІВЩИНА ἰωνίσκος у с. Троїцьке; ЦИБЛІ Σίβυλλα Кв Переяслав-Хм.: ^В'ЮНИЩЕ ἰωνίσκος; р. БУТля 佛陀 Fótuó п Стрия (1398: Strig); БУДОЛЮБІВКА Жт Овруч: ^ЖУРБа Schorf; р.ГУЙВа Gui 'Сир-Дар'я' у смт АНДР.УШІвка Жт Ὀξος; яр ГАЙВОРОН у с. ГРАКове Хк Вел. Бурлук; пот. СОКОЛівщина Sakala ^КУЛЯБІвка Kulab Кв Яготин). Інтерпретовано синонімічні топоніми (р. БУЧа = БУДча у с. Ясногородка Кв КСв; яр ГРАКів = КРАКов у с. НовоМИКІЛЬське Лг Кременін; не раз *БЕРЕЖНіця* = *БЕРЕЗНіця* авест. 𐬰𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬀 Urairisaena 'Гіндукуш'; не раз *РокитИНе* = Рокитне палі rakkhita 'спасений'). Отримано мотивоване прочитання низки двоосновних назв.

4. Засобами аксіопрагматики серед топонімів-супутників греків вдалося виявити різночасові ознаки кількох конфесій – *грецького політеїзму, будди-зму, зороастризму, мітраїзму, християнства* (пор. Аполлонівка, Паніванівка Πανιώνιος, Сибилівщина Σίβυλλα, Будюлюбівка Buddha, Рокитине rakkhita, Зарванія Zarvan [Тищенко, 50-52], Мирюлюбівка, Михля Mihra, Ісківці Ісус, Репушинці herupnare, Перехрестівка, Хрещатик). При цьому було помічено топонімічні докази причетності елліністичних греків до поширення буддизму (пор. назви *ВИГРАІв* Vihara + Grāi, *ІВОН.ЧЕНЦІ*, *ІВАН.ПУТЬ* кит. 佛陀 Fótuó 'Будда', *МилУВАНня*, *МилОВАНЬ*, *ЛюбоІВАНівка*, *ДобрІВЛЯН-* (4), *ДобрОВ-ЛЯН-* (2), *ДобрЯН-* (12), *ДоброЖАН-* (2), *ДоброІВАНовка* РФ Белг.). Ці докази відповідають історичним відомостям про те, що, опинившись у Північній Індії, частина греків прийняла буддизм. Зокрема, цар Ашока відряджав грецьких проповідників буддизму до сусідніх країн [WGBK].

5. Від потужного, але хронологічно неозначеного пласту топооснов з грецьких імен візантійського й нового часу засобами сигніфіки відокремлено давніші історико-ономастичні маркери також і південного, середземномор-ського вектору як-от с. *Табаївка* 3, *Омбиш*, *Гнідин*, *Осколонівка*, *Скалонівка*, *Кренидівка*, *Ірклій*, *Кирнасівка*, *Македони*, *Матяшівка* – пор. Θῆβαι 'Теби, Фіви', Ὀμβος 'Омбос, місто в Єгипті', Κνίδες 'Кнід', Ἀσκάλων 'Аскелон', Κρηνίδες (після 355 р. до н.е. οἱ Φύλλιπποι), Ἡράκλεια, ἡ Κύρνος 'о. Корсика', Μακεδονία, скіф. Ματόας 'Нижній Дунай' [СГУ, 188] (окремі з цих назв розпізнані вже у словнику 2010 р. [ПУ, 22–29]).

Нарешті, виділено групу діагностичних основ від грецьких апелятивів: *Стратіївка*, *Симаківка*, *Синарна*, *Пединка*, *Плаксине*, *Скиданки*, *Кремський Бугор*, *Кремне*, *Либохора*, оз. *Лобахар*, бол. *Поли-Кури* біля с. Кочичине (пор. пагорб *Палекурів* у Массандрі Км), *Каленики*, *Ставраки*, *Калагарівка* (пор. στρατεία 'похід', συμμαχίς 'союзник', σιναρός 'кордон, межа', παῖς 'слуга, раб', πέλεκυς 'сокира', σκεδία 'скидія', або σκεδάννυμι 'розпорошитися' (з метою грабунку); κρεμάς 'стрімкий', Λιτοχώρι(ον) (пор. село біля Едеси у Греції), Παλαχώρι(ον) [Белецкий], καλλίνικος, σταυρός 'хрест', καλόγερος 'чернець').

Усього досліджено понад тисячу тополандшафтів України і прилеглих зе-мель, з них у статті представлено 164 повніших (●) і 36 коротших (▲) описів.

1. Йонійці над Дніпром. У трьох районних контекстах в Україні вдалося виявити збережену найдавнішу у нас форму основи грецького хороніма *Йонія* без звукових змін: Йон-. Таке могло статися внаслідок прямого проникнення з грецької мови до грецького ж мовного середовища у Наддніпрянщині.

●1 оз. *ЙОНЬОве!* Ἴωνία у с. ОХМАТів Чк Жашків: ВОРОНе, ЛЕМПЦиха limes, ОЛЕКСАНДРівка Ἀλεξάνδρος, СОКОЛівка; ●2 *ЙОНичі* Ἴωνίς Лв Жовква: ^ГОНЧАРі Gandhara; *ІВАНики* Ἰβανί Yavan ^БОДНАРі Bandhara ^ГРЯДка, МАТВІї, СОХАНі śukan спалене; *ІВАНці*, *ВАНЮРі*, МАТВІї Ματόας, *МЕРВичі*, *ЗБИРАНка* *śubhrān < śubhrā the Ganges [Platts, 721]; *ДОРОШів* Дорос (і страхалка для дітей "Дорош прийде!" Чк) ; ●3 р. *ЙОНівщина!* Ἴωνίσκος Чг Ічня: р. В'ЮНочка Ἴωνίσκος у с. ТРОСТЯНець Τραξιανή; *ІВАНгород* Ἰβανπῦρ, р. *ІВАНиця* Ἰβανί у с. *ІВАНиця*, *ДОВБні* Doab, *ГМИРІВка*, *КАЧАНівка* Kushan ^СТУПАківка ступа, *ПЕЛЮХівка* гр. πέλεκυς 'сокира' ^БУДи.

Можна б припустити, що у топооснові Юн-/ В'юн- відображено одну з китайських назв Ташкента-Чача – Юні [Ртвеладзе, 266]

(який не раз згаданий у контекстах під іншим своїм ім'ям Чжежі – "Чижі"), – але сама назва Юні напевно вказує на елліністичне населення міста. Те, що основа Юн-/ В'юн- продовжує етнонім греків, видно з числа назв від неї: в Україні їх понад 30.

●4 ЮНаки уаун- Пл Чутове: ГРЯКове 2, КОХАНівка Κοφέν-/ Κοράν-, ОЛЕКСАН-ДРівка; **ВОДЯНЕ**; ●5 ЮНівка Вл Локачі: **ЖУРАВЕць** Schorf, КОНЮХи Kanishka; **ТУЛИ-Ч**ів Талас?, СІРнички Σηρική 'Китай?'; ●6 бол. ЮНакове (NB з наголосом на Ю-) у с. Ми-хайлівка Чк Канів: БУДА; р. ШАНДРа Άλεξάνδρος у с. **БЕРЕСНЯГИ**, ТРОЩин Тараз;

●7 р. В'ЮНІЯ! Ίωνία п. Зольні Жт Олевськ: ^торф. **КОЗЯ**ва у с. Зольня; торф. **МИР.ОШ**e Mithra, ЗаМИСЛовичі Міхла, **КОПИЩ**e Καπίσκος, ЖУРЖевичі, ШЕБЕДиха, **КОРОЩ**ине, ОБИЩe Avesta?;

●8 ур. В'ЮНИЩe Ίωνίσκος/ Ίωνιστί між нп ВОРОНІж Varanasi і Клишки См Шостка: **ГРЕЧ**кине, СоБИЧ; ●9 оз. В'ЮНове у м. Василівка Зп: оз. **ГРЕЧАН**e, оз. **ГРЕЧЧИН**e 2 у с. Верх. Криниця; б. **ГРАЧ**еська п Білозірки; оз. **КУЩАН**e Kushan у с. Верх. Криниця, СухоІВАНівське.

Топоніми як з протетичним В-, так і без нього збереглися завдяки народ-ній етимології. При цьому досить численні назви від топооснови В'юниськ-/ В'юнищ- виглядають як продовження прикметника гр. Ίωνίσκος 'йонійський':

●10 бол. В'ЮНИСЬКа Лоза Ίωνίσκος у с. Лички Вл КІВЕРці: **ЖУРАВ**ичі Schorf, ОЛЕКСАНДРія, **БОД**.ЯЧів Buddha, **КУЛЬ**чин, ЧЕМЕРин, ТРОСТЯНЕць Τραξιανή; ●11 В'ЮНИЩe Ίωνίσκος Кв Переяслав-Хм.: **ГРЕЧ**аники; **МАР'Я**нівка Margiana, р. КО-ВЕРжин Kuver/ Sabura 'Кабул'/ г. Kāveri? (Orissa), СТОВП'ЯГИ; ●12 В'ЮНИЩe Ίωνίσκος Жт Малин: **БУД**ницьке, **ВИШН**янка; ВИХЛЯ ❁ vihara; **КРУШН**ики ^НовоБРАТське; **МАР'Я**ТИН, ТРОСТЯНичя Τραξιανή; ●13 прот. В'ЮНИЩe Ίωνίσκος у с. Гориця Чг Мена: р. ПЛИСКа πέλεκυς у с. КИСЕЛівка, стариця **ЛИБАХАР** *Λιποχώρι(ον)! біля с. Ковчин; р. **БУДИЩ**e *Βοδδίσκος у с. Городище, КОМАРівка, ОСьмаки, дМИТРівка, **ЧОРН**огорці; ●14 р. В'ЮНИЩe Ίωνίσκος п ВИРу Сожу у с. ПЛЕХТіївка [СГУ, 103] πέλεκυς Чг Ріпки: ^ОЛЕКСАНДРівка; **КОРОБ**ки qırıq, ЯРІловичі 2, **ЧИЖ**івка Чжежі; **ОЛЕКСАНДР**івка Ходжент?, ВОРОБ'їв, **ПИЛИП**ча, БУЯНки Bayana ^ВИШНеве, СЕМАКи, ГУНЬківка, р. ГОНЧАРівка Gandhara; СКИТЬки Sgut; ●15 торф. В'ЮНИЩe Ίωνίσκος біля смт ДИМЕР Кв Вишгород: ^р. **РЕКУ**ня у с. **РИКУ**нь; руч. СІРАКів Σηρική 'Китай' у с. ХОТів Кв КСв: **БОДЕН**ьки U; ур. **СОКОЛ**ів Pır+ Sakala між р. Клов і Либідь

[Київ, ЕД]; **ТОЛОКУНЬ** Tāloqān, **ГУРІВ**щина, **ЮРІВ**ка, **ВИШ**Неве; яр РЕВин біля м. Боярка-**БУДА**ївка; САМБУРки शम्बर śāmbara? 'чаклун' [Platts, 718]; ●16 бол. **В'ЮНИЩЕ** ἰωνίς-κος біля с. **ПУТИ**ловичі Жт Лугини: р. ТОВЩ, ВОЛОКа, став Пере**МИЙ** у с. Осни; ●17 **В'ЮНІВЩИНА** ἰωνίσκος Рв Здолбунів: ^**МИРОТИН** Mithra, **ІВА**чкове; **БУДЕРАЖ** Buddha + Dranka ^**Святе**; СТУПне stoup?, КОПИТкове ^МАР'ЯНівка ^**СтароМИЛЬ**ськ 2 Mithra?

Про вік цих топонімів можна судити з того, що "Йонійські озера" встигли стати за цей час болотами й торфовищами. Загалом у 30 районних контекстах навколо топонімів від основи ЮН-/В'ЮН- в Україні виявлено 387 тематично пов'язаних назв від 76 основ. На користь походження основи **ОНИСЬК**- від ἰωνίσκος говорить існування ойконіма **ОНИШпіль** Жт з імовірним значенням 'йонійське селище' (пор. назви *Іванопіль* Вн, Жт, *Чермпіль* Кг, *Франкопіль* Рв, *Ясопіль* Жт та ін.). За такої повсюдної присутності греків, яка впливає з даних топонімії, втрачає сенс незгода з грецькою етимологією топоформанта -піль. Це грецьке πόλις 'селище, місто', а не слов. 'поле', – адже більше переконує припущення про те, що ці назви вказують на *селища* греків, кимерів, ясів, франків, а не на *поля* (ниви, лани) тих племен.

●18 яр **ОНИСЬКий** ἰωνίσκος Од Комінтернівське: ОНИСЬКове ἰωνίσκος, МАР'ЯНівка, **БУТ**івка Воддо, КРАСНОсілка, КОРСУНці, КРЕМИДівка, **ГРЕК**ова, УЛЯНівка Ἐλλῶνικ-ός, ВОРОНівка; ●19 колодязь **ОНИСЬКів** ἰωνίσκος у с. ЧЕРЕМ.ОШ-не Вл Ковель Kabul: **БУДИЩЕ** *Воддісκος, бол. **ЧАЙК**овець у с. Уховецьк, **КРИЧ**евичі герм. kreh, **ІВАН**івка, бол. **МИХІР**иха Mithra у с. Черкаси; **МИР**ин Mithra, РОКИТНичя палі rakkhita 'спасенний', **ВОРОНА** Vaganasi, ГОНЧий БРІД; МАР'ЯНівка; ●20 **ОНИШпіль!** ἰωνίσκος + πόλις (यवनः+पूर = Yavanpūr) Жт **КОРОСТ**ишів: я**СТРУБ**на 2, **СТРИЖ**ів-ка, **КРАК**івщина, бол. **ЧАЙК**івське у с. КАМ'ЯНий БРІД, **СОКОЛ**івка Sakala, МАР'ЯНів-ка, р. БУЙМЕР Bogomir (Bagha.Mithra [Tandon, 2009, 139]; дж. **РАЙ**чине у м. **КОРОСТ**и-шів; (приклади тут і далі скорочені на 80%, що покрашило їх сприйняття).

2. **Елліни**. Дгр. Ἑλληνες, у нейонійських діал. Ἐλλῶνες 'елліни'; основа Оленик/ч-, Олійник/ц- найімовірніше від Ἑλληνικ-ός, Оляник/ц- – від Ἐλλῶνικ-ός 'еллінський, грецький'. У багатьох контекстах помітна наявність топонімів від основи Буд-. У кожній

області України є лише по кілька районів, де переважно зосереджена топонімія цієї індо-грецької тематики.

●21 *ОЛЯНИЦЯ* Έλλῶνικ- Вн Тростянець Τραξιανή: СТРАТІЇвка 2 стратеія, ОЛЕКСАНДРівка, КРАСНОгірка, СКИБинці, **БУДИ**;
 ●22 оз. *ОЛЯНИЦЬКЕ* Έλλῶνικ- у с. Яблунівка Чк Корсунь-III: НаБУТів, Нова **БУДА**, **БУДА**-Бровахівська, НеХВОРОЩ, МИРОпілля, ВиГРАЇВ; ●23 *ОЛЕНИЧІ* Έλλῶνικ- Жт Овруч: ^СИРКівщина Σηρική 'Китай'; **БУДОЛЮБІВ**ка ^**ЖУРБА** Schorf, **БОНДАРі**, **БОНДАР**івка, ЗБРАНЬки, КОПТівщина, РОКИТне rakkhita, СИРниця Σηρική 'Китай', ОЛЕКСАНДРи, КОБИЛин 2, КРАСНОсілка; ●24 крин. *ОЛІЙНИКОВА* Έλληνικ- у с. Леонівка Жт Жт: ^МИРОлюбівка; **БУДА**, **БОНДАРі**, ІВАНівка, ІВАНківці, ВИШНеве; ●25 *ОЛІЙНИКИ* Έλληνικ- Чг Корюківка: СЯДРИНе, **БУДА** 2, **БУДИЩЕ** *Воддіскос, ОХРАМієвичі, ОЛЕКСАНДРівка; р. СТРИЖ; ●26 *ОЛІЙ-НИКОВЕ* Έλληνικ- Лг Кременна: БАРАНИківка, КРАСНЯнка 2, **БУТ**ове Воддо, СОЛОНе, НовоВОДЯНе, НовоОЛЕКСАНДРівка; ●27 *ОЛІЙНИКОВЕ* Έλληνικ- Хк Хк: ^КРАСНе; **БУДИ**, **БУТ**енкове Воддо, СПАРТАСи, РАЙ.ОЛЕНівка, ОЛЕКСАНДРівка 3; ●28 оз. *ОЛІЙНИЧКА* Έλληνικ- у с. СолОШине Пл Кобеляки: ^МОТРИне; **ГРЕЧАНИ**!, **БУТ**енки!, ІВАНівка, ОЛЕКСАНДРія, ПИЛИПенки, СОКІЛка 2, БАРАНники; ●29 *ОЛІЙНИКОВА* Слобода Έλληνικ- Кв БЦ: ПИЛИПча, МАТЮШі, ІВАНівка, КРАСНе; р. **БУТ**еня Воддо Кв МИРОНівка; ●30 *ОЛЕННСЬКЕ* См Охтирка: **БУЙМЕР**івка Baghamithra [Tandon], стр. **БУД**ський у с. **БУДИ**, **БУД**Не, **ЖУРАВ**не Schorf, **БАНДури**, ІВАНівка, ГОРЯЙствівка, ГРІНченкове; ●31 *ОЛЕНІНЕ* Вл Кам-Каш: руч. **БУДА** у с. Нуйно, ОЛЕКСАНДРія, ІВАНОМИСЛЬ Yavan + Mithra 'Mithra', ЧЕРЧе, торф. **ТАЛЯШ**ів Talas у с. Ворокомле.

*Рис. 1. Широколиций тип місцевих греків з Бактрії.
Греко-бактрійських царі: Діодот I, Евтидем, Деметрій I (2), Геліокл.
Бактрійський воїн-грек (фрагмент вовняного килима II ст. до н.е. з
Урумчі, Китай).*

Монета царя Ашоки I з грецьким ім'ям Будди ВОДЛО

3. Грецька Бактрія і її продовження у топоосновах Бахтр-, Болох- і Даш-. Як *Бахтерицина*, так і *Болохів, Баглайки, Дашів* є репліками імен тієї самої реальності: це Бактрія – грецька *Ваκτρία*, вона ж перською і пушту *باختر* Bākhtar, парфянською *Balkh*, санскритом *बहलीक* Bāhlika, китайською *大夏* Dàxià. Це давня країна між Гіндукушем і р. Окс (Аму-Дар'я), одна з елліністичних держав, заснованих по війнах Олександра Македонського, зі столицею у Бактрах/ Балху (рис. 2), тривалий осередок грецького життя у тих краях.

Олександрові війни, звичайно трактовані як видатна подія європейської історії, для народів Сходу були іноземним завоюванням греками-яванами (йонійцями). Відтоді, наприклад, зороастрійці чекали на прихід Месії-Саоші, який мав звільнити від яванів Персію. В Індії слово *जवन* jawan, *जौन* jaun [пракрит *जवणो*; скр. *यवनः*] початково означало саме йонійця, грека, з часом набуло значення 'іноземець, варвар', згодом – 'мусульманин', а наприкінці XIX ст. було застосовуване вже й до мусульманських, і до європейських загарбників Індії. Показово, що "країною яванів" індійці вважали передусім сусідню Бактрію, далі – Йонію, Грецію, а у новіші часи – Аравію [Platts, 398].

Від 320-х рр. до н.е. елліністична Бактрія існувала як частина імперії Селевкідів, від 256 р до н.е. понад століття – як незалежна держава. Близько 140 р. до н.е. східні саки під тиском міграцій юечжі розпочали наскоки на різні райони Парфії та Бактрії. Останній греко-бактрійський цар Геліокл (бл. 150–бл. 125 р. до н.е.; рис. 1) мусив залишити Бактрію і перенести столицю до області Гандара в долині р. Кабул (гр. *Κοφέν-/ Κοφάν-*), звідки далі керував своїми володіннями в Індії. У саків Бактрію перебрали кушани, що прийняли тут буддизм [WGBK].

Панорама бактрійського життя у контекстах України навколо назв від ос-нови Балх-. Тут серед інших реалій згадано (32) чайтьї, Сакалу, Саланг, Макран, (33) віхари, Шиву, (34) греків, Митру, Кабул, (35) Чжежі (Чач), Вішну, Гандару, Олександра, Пилипа, (37) ступи, еллінів, Будду, (38) Яванпур "Яван-город", Варанасі. Те, як названо у 36-му контексті Каспійське море (*Олбинь* букв.

'Албанське') вказує на каботажне плавання уздовж його західного бере-га уздовж кавказької Алванії. Цікаво, що у цих 7 районах єдине село назване від основи Іван- (при тому, що деінде такі назви звичайні): видно, греків було стільки, що на тому тлі назва села "Грецьке" не могла стати його прикметою.

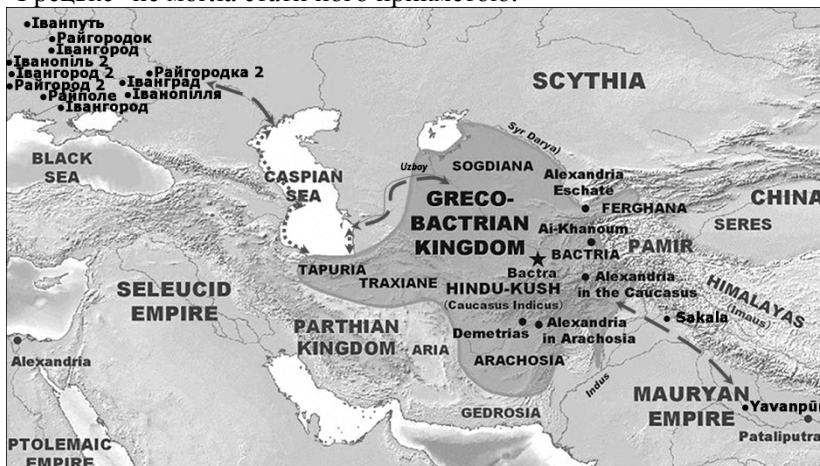

Рис. 2. Картосхема історичних зв'язків Наддніпряниці з Греко-бактрійською державою через її найближчу область Татурію. Розміщення міста Yavanpūr та Івангородів

●32 БОЛЕХівці Balkh = Ватра Лв ДрогоБИЧ: пот. ЧАЙКи у с. Сторони, пот. ЖОВТий, пот. СОКОЛів у м. ДрогоБИЧ [СГУ, 515], СОЛОНське, МОКРЯНИ, КОРОСНиця; ●33 р. БОЛОХівка Balkh = БОЛУХівка у с. БОЛОХів ІФ КалУШ: пот. ВИРуватий ☼ у с. СПАС, СИВка-ВОЙНилів вакп-; ●34 пот. БАЛЛАШів у с. Дібрівка Зк ІРШАВА: пот. КРАЙНА Іршава, пот. КРЕЧунець = КРИЧунець; пот. МИТРова ЯМа у с. Імстичеве; КРАЙНЯ МАРТИНка, КОБАЛевиця Kabul; ●35 р. БОЛГач у смт Любеч Чг Ріпки: ПЛЕХтїівка πέλεκυς ᾿ρ. В'ЮНИЩе ἰωνίσκος, ЧИЖівка; ВИШНеве, р. ГОНЧАРівка Gandhara, ОЛЕКСАНДРівка, ПИЛИПча, СЕМАКи; ●36 БУЛАХів Balkh Чг КОЗЕЛець, КРЕХаїв двн. Srēni 'Greek' + -ая; ПОЛУЯНів pahlawan; ОЛБИНЬ [Encarta] АЛБАНське море = Каспій (вказівка на каботажне плавання уздовж західного, кавказького берега), СОКОЛівка Sakala; ●37 БУЛАХівка Дп Павлоград: СТОВБине, ОЛЕНвіка, ОЛЕКСАНДРівка 2, ВОДЯНе, НовоІВАНівське, СОКІЛЬське, ШАНДРівка

Ἀλεξάνδρος; ●38 *БУЛАХівка* Balkh Жт КОРОСТень; р. СТРУБиця; бол. ВИГОРена Гуца ❁ vihara і бол. В'ЮНні біля с. Бехи; ІВАНопіль Yavan πόλις ^БОНДАРівка Bandhara, БРОДи; р. ВОРОНівка у с. Бехи; ВОРОНеве, ОЛЕКСАНДРівка, МИРний Mithra.

4. Тапурія і Траксіана: важливі маркери Бактрії. На заході грецька Бактрія включала область Талουρία (плем'я Τάλοροι; тепер *Табуристан*) і Τραξιανή (рис. 2). В Україні їхнім назвам мають відповідати основи Топори-/ Табори- і Тростян-. Основа Табор- може продовжувати Табур-, адже збереглися назви: ур. *Табурище* Кв і став *Табурищанський* Кг:

●39 ур. *ТАБУРИЩЕ* *Талουρίск- на р. УНАва між нп БОРОВА і ПЛЕСЕЦЬке Кв Фастів: дМИТРівка, ПИЛИПівка, ОЛЕНівка, ПриШИВАльня, ВИШНЯ, ТОМАШівка, ЯР.ОШівка, ВИШНЯки, ЯХНи, СОРОЧий БРІД; ●40 став *ТАБУРИЩанський* *Талου-ріск- у м. Світловодськ Кг: ГАННівка, СЕМИГР'я, КРЕМІНне, ОВРАГове *Upairis-*, ІВАНівка; ●41 торф. *ТАБІРСЬКЕ* *Талουρίск- Жт Новогр-Вл: копанка БАНЗЕРова bandi у с. ЗЕЛЕНА Діброва, ЖЕРЕБилівка ^ДУБЛЯНки (готс. daurjan 'хрестити'); КРАЙня ДЕРА-Жня Grāi + Taraz, ВЕРШНИця *Upairisaena*, БУДИЩА *Воддіскос, р. ЗЕЛЮНя Σελῶνδ у м. Новогр-Вл, ІВАШківка, НеМИЛЬня, ОЛЕКСАНДРівка, НеСОЛОНЬ, ПИЛИПовичі, ПОЛЯНівка, РОМАНівка, НовоЗЕЛЕНе, ТОКАРів, ЧИЖівка; ЯРУНЬ, ПОВЧине.

●42 *ТАБОРИЩЕ* *Талουρίск- Жт РадоМИШЛь Міхла/ мисл-: ^ХОМівка; ВИХЛЯ ❁ vihara, КРАСНОсілка. КРАСНОБІРка, Стара БУДА, МАР'ЯНівка 2, БРІД, Г_ЛИНиця, По-ТАШня 大夏 Dàxià, БУДИлівка, ЖУРАВлинка Schorf, ПИЛИПовичі, РАЇвка, ЧАЙківка chaitya; ●43 *ТАБОРИЩЕ* *Талουρίск- Чг НИЖин: ^ЯХНівка, ВІЛЬНе, МИРНе, ГАЛИЦя, КОВТУНівка Екбатани?; КАРДАШі vihar + 大夏 Dàxià ^ЮНість, ХОМине, ХОЛЯВки, КАБЛУки Kabul, НИЗи; ЛІСове; р. В'ЮНИЦЯ Ἰῶνις, Ἰωνίς у с. Кропивне ^р. ЧЕРНЯхівка ^Григоро-ІВАНівка Krek + vihara, МИРНе, БАКЛАНове Baghlan, ПАШКівка, ЧЕРНяхів-ка, ХОМівка; ЯХНівка Яг-, ПоЧЕЧине Ѓащ, ТЕРЕШКівка; р. УШКівка Ashoka?, КАЛІні-вка, БУРКівка Burq-; ●44 *ТАБОРИЩЕ* *Талουρίск- См С-БУДа: ^ур. ЮНИЦЬКЕ! Ἰωνίσκος; ур. ЮНИЦЬКЕ! Ἰωνίσκος і СОКОЛЬєве у с. Уралове = ОЛТАР, СОРОКине, ПОРО-ХОНЬ *Upairisaena* 'Гіндукуш' КРЕНИДівка

Κρηνίδες (після 355 р. до н.е. οί Φίλλοι), ліс **КАЛУБЕРИЩЕ**; **ПИЛИПИ**, **ХИЛЬ**чичі, ліс **КАПАНИЙ** Κοφάν- у с. **ЖУРАВКА**, **ХРЕ-ЩИ**кове *г-, **ЗЕЛЕН**ий Гай, **ЧЕРНА**цьке, **СИБИЛІВЩИНА** ^ур. **В'ЮНІВЩИНА** у с. Трої-цьке; ●45 р. **ТАБОРИЩЕ** *Ταπουρίσκ- у м. Чернівці: **ШУБРАН**ець, **ШЕРІ**вці, **КОРОВА**я.

Те, що Тапурию знали над Дніпром, вказує на можливі торговельні зв'язки з цією найближчою закаспійською областю Бактрії. Іншим пристосуванням прототипу Ταπουρία є основи Топор-, Топорищ-:

●46 **ТОПОРИЩЕ** *Ταπουρίσκ- Жт Володарськ-Вл: ^КОМАРІвка; ДАШинка 大夏 Dàxià, **КРАЇВЩИНА** *Граїв-, **КОПА**Нівка Κοφάν- ^**КОПЕ**Лянка Kabu, **ЗУБ**ринка śubhrā Ганг [Platts, 721] ^**ВИШН**яківка (тут уперше зауважено повторюване **Вишняки** ~ **Vishṇu?**); РОГівка, ЄМИЛівка, ЯБЛУНівка, ШАДУра, **КРАСНО**гірка, МАР'ЯНівка, КАМІНЬ, БОБРик; ●47 **ТОПОРІВЦІ** Τάπουροι ІФ Городенка: **ПередІВАН**ня, МИХАЛЬче Mithra, СЕМАКівці σμσαχίς; пот. **КОБИ**Лець Кабул у нп ГВІЗДець 3, ХВАЛИБОГа, **УН**іж, РЕПУЖинці, **ЧЕРН**ятин, ЧЕРНелиця, ГЛУШків; ВІКно, **ВОРОН**ів, **ВИШН**івка.

На Буковині зберігся контекст, який дав першу підставу для ідентифікації основи Кош- як продовження прототипу Kashi 'синонімічна назва Варанасі':

●48 **ТОПОРІВЦІ** Чв Новоселиця: ФОРОСна, ЧОРНівка, РОКИТне, **КОШ.УЛЯ**ни! Ka-shi Варанасі + Έλλῶνικ-ός; БУДА, НовоІВАНківці, ЗЕЛЕНий ГАЙ, **ВАНЧ**инець 2, ГАЙ, БО-ЯНівка, БАЛКівц; пор. ●49 **КОШУЛЯ**та РФ Кіровс.: ГРЕХНївка, ІВАНцево, РОГОЗята.

Слушність гіпотези не раз підтверджено мікроконтекстами: ▲1 **СОРОКОШ-ичі** ^БІР Чг; ▲2 р. **КОШЕ**лівка = ГРАБівка, ГРИБівка *qigr- у с. Ярунь *в'яр- Жт Новогр-Вл; ▲3 пот. **ШАР**ук л Сюрюка біля с. **КОШЕ**леве Зк Хуст: пот. **МИТ**Рів Mithra; ▲4 р. **КАШ**лагач = КОШлигач = 1782: **СОКО**вата Asoka у смт Володимирівка Дц Волноваха: **ЄГОР**івка vihar; також ▲5 **ПоКОШ**ичі Чг **КОРОП** qigr-: **РАЙ**городок; р. **СТРИЖ**ень, **ЄГОР**івка vihar, **БУДИЩЕ** *Воддіскос. Це прояснює народну етимологію КО.ШАР- кит. Kashi + schar 'стрижений': **ПИЛИП**о-**КО.ШАРА**, **КО.ШАР**о-ОЛЕКСАНДРівка.

З численних продовжень прикметників на -іскос видно, що й 15 назв **Будище**, **Будища**, **Будисько** можуть походити від *Воддіскос 'буддійський'.

5. Сибилівщина, Сивуля, Самбір: часові маркери епохи. У районному контексті ●44 **ТАБОРИЩЕ** *Tαλουρισκ- См С-БУДа вище трапилася унікальна назва с. **Сибилівщина**. Близькість села до ур. **В'юнівщина** Ἰωνίσκος у с. Троїцьке не залишає сумнівів у прототипі: це грецьке ім'я **Σίβυλλα** [SGP, IV, 47], причому з античною вимовою інтервокальної β як [b]! (За 18 км тут збереглася і назва с. **Кренидівка** – пор. ім'я копальні золота у Фракії Κρηνίδες (!), біля якої 355 р. до н.е. було засновано місто οἱ Φίλλιπποι [Гафуров, Цибукидис, 30].) Ще 11 топонімів зазнали народного пристосування під основу Цибул- з закономірним -у- на місці -υ-. У Карпатах є фонетично пізніша назва г. **Сивуля**, найвищої точки Горган (1818 м) між верхів'ями р. Лімниці і р. Бистриці-Солотвинської. Як тепер виглядає, це також ім'я Сивіллі! Ця ж основа – у назві р. **Си□волож** (на ній був літописний "Всеволож"). Збереженням наголо-сом на першому складі цілком пояснима редукція -у- в іншій назві р. **Цибля**:

●50 р. **ЦИБЛЯ** Σίβυλλα = ЦИБЛІ Кв Переяслав-Хм.: ЦИБЛІ ^В'ЮНище! Ἰωνίσκος ^КОЗИнци; ГРЕЧАники ^СТОВП'ЯГи ступа + яг-; **МАР'ЯНІВКА** Margiana, р. КОВЕРжин Sabura 'Кабул', УЛЯНІВКА; ТАШАНЬ 大夏 Daxia; ●51 **ЦИБУЛІ** Пл Пл: ^ТЕРЕШки, КОПИ-Ли, р. **БУЗОВА** у с. **БУЗОВА** Пасківка; **ІВОН.ЧЕНЦІ** *Ἰῶφονες + *čern-, БОЧАНІВКА, **ЗАБА-РЯНИ** *šubhrān < šubhrā [Platts, 721] ^ГОНТАРІ Gandhara, **СУПРУНІВКА** *šubhrān ^ШОРС-Таки?, НЕСТЕРЕНКИ, УЛЯНІВКА; ВАКУлинці; БЕРЕЖНІВКА, ГРИНІВКА, КИСЛа Балка;

●52 **ЦИБУЛЕНКИ** σιβυλλαίνω 'проорокувати' См НеДРИГайлів: ^ТЕРЕШки, БРОДок!; **БУДКИ** 2; ЖОВТоНІЖки Ніса!, КУБРАки Sabura 'Кабул', **Віхове** літоп. **В'ЯХАНЬ**; ШКРОБОТИ, НеМУДРУЇ Muttra, **КОРОВинці**, **ЯР.моленкове**, САКУНиха, БАРАНове, **КУР.МАНИ!** vihar + manp ^БЕРЕЗНяки, ЗаКРОЇвщина Grāi; нЕЛЕНи, **СОРОКОЛІТове**; ДОБРИнівка; ●53 б. **ЦИБУЛИНЕ** σιβυλλαίνω 'проорокувати' у с. Єпіфанівка Лг КРЕМІНна: яр **ГРАКІВ** л КРАСНОї! = **КРАКОВ** у с. НовоМИКІЛЬське ^НовоОЛЕКСАНДРівка, БАРАНИКівка ^ВОДЯНе 2, **БУТове**, КРАСНянка, ОЛІЙНикове Έλληνικ-.

Тричі у контекстах Цибул- опинився ойконім *Китайгород* – імовірно, це казахський *Тараз* = *Талас*, прототип численних *Тарасівок*, найближче місто Танського Китаю і місце доленосної битви 751 р. між арабами й китайцями:

●54 *ЦИБУЛІвка* Вн ТРОСТЯНець Τραξιανή: КИТАЙгород! = Taraz?, **ОЛЯ**ниця! Ἐλλῶνικ-ός, ОЛЕКСАНДРівка, БЕРЕЖАНка!, Мала **СТРАТІ**вка! στρατεία, Велика **СТРАТІ**вка, КРАСНОГІРка, СКИБинці, КОЗИНці, **БУ**Ди!; ●55 *ЦИБУЛІвка* Хм Кам-Под: ^ЗУБРівка!, ПАНівці, ШУТНівці; КИТАЙгород! = Taraz?, **ГОРА**ївка лат. Graius ^**КРИВЧ**ани; ГРИНЧук, р. *ЖВАНчик* jvan у нп ЖВАНець, пот. КІЗЯ *Koziya* = Казя, Кизя л ЗБРуча subhga у нп Добровілля (^с. КІЗЯ), ПАРАївка, **ЧОРНОКОЗИН**ці; СОКІЛ, **ОЛЕН**івка, СУРЖа, РОГІзна; ●56 *ЦИБУЛЬКівка* Дп Царичанка: ^**СГО**рине vihar; ЮР'-ївка ❄, КИТАЙгород! = Taraz?, ЧАПЛинка, **УЛЯН**івка, СОРОЧине, ШАРівка, КУЛІші, **ГРЕЧ**ане!, ЩЕРБинівка, **ІВАН**оЯРИЗівка *βιχαρίσκος?, ПИЛИПівка, КАЛИНівка;

●57 р. *ЦИБУЛЬНик* σιβυλλαίνω 'проорокувати' п Інгульця у с. ЦИБУЛеве Σίβυλλα Кг Знамянка: став ЦИБУЛівський у с. Богданівка Знам., ВОДЯНе, КОХАНівка, КОПАНі, КАЛИНівка, дМИТРівка, **СОКІЛ**ьники, **ПАНТАЗІ**вка φαντασία *'уявлення (про майбут-не)? [SGP, IV, 494] (пор. PANTASIna It Liguria), **ІВАН**ківці, Зелений Гай, НовоРОМАНівка;

●58 г. *СІВУЛЯ* ІФ Рожнятів: *КРЕХ*овичі, пот. БЕРЕЖНИця = БЕРЕЗНИця = БЕРЕЩНИця авест. *Upairisaena* 'Гіндукуш' ^р. ЧЕЧва; пот. _РОКШин = _Rakszyn, **КРЕХ**овичі лат. Graes-, пот. **СОКІЛ** у с. Ниж. **СТРУТИНЬ** Στρατο, **ІВАН**івка Yavan, пот. **ВОРОН**ин у смт Перегінське ^пот. СОКІЛ, пот. **ЧЕРЕШЕНЬ**ка скр. कृष्ण у с. Липовиця, Верх. **СТРУТИНЬ**, **КРАС**не, **СВАРИЧ**ів; ГРИНЬків Grind?, ПОГАР; ●59 г. *СІВУЛЯ* ІФ Богородчани: КРИЧка двн. Kriecha, Kriehhi 'Greek', р. ЗелЕНИця Σελήνη = ZielONica! Σελῶν, **ІВАН**иківка, пот. **ЧЕРЕШЕНЬ**ків скр. कृष्ण, пот. **СОКОЛ**ин у смт Солотвин, **ЖУРА**ки, ГОРОХОлина, ДЗВИНяч, ПОХІВка, КОСмач, БОЙКи ^МАНява;

●60 р. *СІВОЛОЖ* Σίβυλλα у с. СІВОЛОЖ Чг Борзна *Уpairisaena*: р. ДОЧ 大夏 Daхia у нп Вел. ДОЧ і Мала ДОЧ, ГАЛАЙбине лат. Graius ^МАЛИЧина Гребля, КУПЧенків; р. ПЛИСка у с. ПЛИСКи πέλεκυς, **ІВАН**івка, р. УШКівка Ashoka? п Смолян-ки Остра (Чг Борзна + Ніжин), р. ВОРОНа, с-ще **ВОРО**на; **КРАС**ностав, **КРАС**носіль-ське, **ОМБИШ** ^**ІВАН**город (Чг Ічня за картою); хут. **МОТРО**Нівка у скл. с. ОЛЕНівки, Любо**МУДР**івка!, ІЛІнци, ЗаБІЛІВщина, ПАРИСТівка ? санскр.

परसिक Parasika 'перси'; ТРОСТянка Τραξιανή, ХОВМи Kholm?, ЮРКівщина ❁, САПОНівка; МИКОЛаївка.

Індійський культурний відповідник гр. Σίβυλλα може стояти за основою Самбур-/ Самбір- (? санскр. शम्बर śāmbara 'чаклун' [Platts, 718]), пор. топоніми в Індії Sāmbūrvadakara, Shāmpura 3, Shāmpur 5, у Польщі Sambórz, Samborz, Sambory, Samborsko ~ Budy, в Росії *Сампур, Самбуров*.

6. Індійський контекст етноніма yavan. Припущення про відповідність східного ім'я греків *yavan* і топонімічної основи *Іван*-приходило не раз. Але в околицях сучасних топонімів від основи *Іван*- не вдавалося виявити схожих між собою, однотипних античних контекстів з півдня, типового набору пов-торюваних *античних середземноморських* за змістом топооснов. І лише коли щораз численніші індійські аналогії у топонімії України почали визначати контури нової пошукової ситуації, припущення про можливий прототип *Іван*- < *yavan* уперше опинилося в адекватному культурно-історичному контексті – не егейському, македонському чи римському, а саме *елліністичному індо-грецькому*. Цей контекст і відгукнувся на метод топонімічних контекстів, і це розв'язало загадку пласту численних топонімів від основи *Іван*-.

Для істориків термін *яван* звичний. Про царя Маур'їв Ашоку (272–232 до н.е.), який завоював майже всю Індію і підтримував буддизм, Й. Лендерінг пише: цар "укладав свої скельні едикти не лише індійською мовою, але й по-грецьки – зокрема у Гандарі й [Арахозії](#), що вказує на *значну присутність тут яванів* (греків)" [lendering for livius.org/asoka]. Едикт Ашоки з-під Кан-дагару – грецько-арамейський: це вказівка на можливий район і обставини формування вокалізму гебрайської назви греків *jāwāna* з інд. *Yavan*.

Особливу роль в історії Індії відігравало місто Джаунпур, що видно й з окремої згадки про нього у фундаментальному словнику Дж. Платтса: "Jaun-pūr, ім. ч. «місто іноземців або мусульман»; місто Jaunpūr (біля Бенареса/ Варанасі)" [Platts, 398]. Форма назви з санскритською основою мала бути отже *यवनपूर Yavan-pūr* 'Яван-город'. Першоджерелом слова *yavan* є етнонім греків-йонійців, здавна відомий на Сході з ахаменідських написів як *yavana*.

У такому разі численні топоніми України – близько сотні *Іванівок, Івано-яризівка, Іванпуть, Іване-Пусте, Пустоїванне* тощо

– можуть бути пов'язані з індійськими "яванами". Оскільки назва м. Jaunpūr/ Yavan-pūr набула ключового значення, стало зрозуміло, яких приблизно контекстуальних зв'язків і яких маркерів можна очікувати навколо українських *Івангородів* та *Іванополів*. Через інтегрованість з місцевою історією ці зв'язки спочатку здалися не дуже виразними, але зрештою були розпізнані і об'єктивізовані.

7. Явани з Яванпуру: Івангороди, Ivangrad, Jangrot, Ivanić-Grad, Ivanji Grad. Отже, контексти ключової групи назв *Івангород* були розглянуті "з погляду" або "під кутом зору" прототипу Jaunpūr/ Yavanpūr, букв. 'місто яванів':

●61 *ІВАНгород* Yavanpūr Чг ІЧНЯ: р. **ЙОН**івщина, р. **ІВА**ниця Yavan у с. **ІВА**ниця, **ДОВ**Бні Doab?, **СВАРИ**Чівка svarga, **СУРАЖ** svarga, **ГМИРИ**Вка gimirrai, **ТРОСТЯ**Нець Τραξιανή; **КАЧАН**івка *Kushan* ^**СТУПА**ківка ступа?; ●62 *ІВАНгород* Yavanpūr Кг **ОЛЕКСАНДР**івка: **СТРИМ**івка Στρυμωνας π. ?; **ІВАН**івка Yavan, **БАНДУР**ова Bandhara, **КРАСНО**сілля 2, **КРАСНИЙ** Кут, **СОСН**івка, **ЯМ**ки Jammu?; ●63 *ІВАНгород* Yavanpūr Чк Христинівка: **ІВАН**івка, **ЯР**и, **ШУКАЙ.ВО**Да Ashoka + **Б**о**Д**е Fótúo 'Будда'; ●64 *ІВАНград* Yavanpūr Дц Артемівськ: **ІВАН**івка, **ПИЛИП**чаТИНе ^**СТРЯП**івка xshatrapa, **САНЖАР**івка ? ваханс. xiṅgār 'меч', **СЕМИПР**'я συμμαχίς + vihar?, **БЛОГОР**івка pahlw- vihar, **КРАСНО**пілля, **ЯМ**а Jammu? 2; ●65 *ІВАНгород* Yavanpūr Зп Зп: ^**ЛЕМЕШ**инське limes; **ВОДЯ**Не, **БАБУР**ка, **КАПУ**Стянка Kamboj-?, **дМИТР**івка, **ІВАН**о-**ГАНН**івка, **ОЛЕКСАНДР**івка, **БЛЕН**ьке; ●66 *ІАНгород*+ [Боплан] Yavanpūr = Стіна Вн Томашпіль: **КОМАР**город Kumaragūr (прототипів декілька); **ОЛЕКСАНДР**івка, **БЛАГО**датне; **ПИЛИП**и-**Борівські**, р. **ЯЛАН**ець (1650: Załaniec NB) у с. **ЯЛАН**ець alan-.

Далі група з 5 ойконімів *ІВАНопіль*, *ІВАНопілля* була теж прирівняна за змістом до *Івангородів* 'Яван-місто' з огляду на їхній індо-грецький контекст і з міркувань, викладених вище перед п. ●18. Російські переробки топонімів України змінюють формант -піль на -поль (*Александрополь*, *Франкополь*), що модернізує ці назви, бо ставить в один ряд з імперськими "новородами" XVIII ст. *Симферополь*, *Севастополь*, *Овидіополь*. Успадковані усно українські топоніми з тисячолітньою традицією їх щоденного вжитку розрізняють прадавні форми *Олександропіль*, *Іванопіль*, *Онишпіль*, *Чемерпіль*, *Франкопіль* і недавні запозичення з російської *Сімферополь*, *Овідіополь*. Так і *Улянівки*, *Свердлівка* й *Ворошилівка* Вн в російському перекладі стають радянизмами.

●67 *ИВАНопіль* Yavan πόλις Жт **КОРОСТЕНЬ**: ^БОНДАРівка Vandhara, **БРОДИ**; бол. **В'ЮН**ні біля с. Бехи, **КРАСНОпіль**, **КРАСНОГРка**, **КРАСНОсілка**, **ВОРОНеве** Varanasi, р. **ВОРОН**івка у с. Бехи; торф. **БАРАН**івське Varanasi у с. ДРУЖБівка Drang-, бол. **БАРА-Нове** Varanasi у с. **ШАТ**рище shotur?, р. **СТРУБ**иця, **БУЛАХ**івка Balkh, **ХО.ДАЧ**ки 佛**陀** Fótuó + 大夏 Dàxià; **СИНГАЇ**, **ОЛЕКСАНДР**івка, **САНТАР**ка Ἀλεξάνδρος?, **МИР**ний Mithra, **ОЛЕКСАНДР**івка; ●68 *ИВАНопіль* Yavan πόλις Вн Літин: ^МАТЯШівка **Ματόας** 'Нижній Дунай' [СГУ, 188]; **ІВАН**івці Yavan, **ЖУРАВ**не Schorf, **СУПРУН**ів súbhrā the Ganges + п, -івка; **ГОНЧАР**івка, **СОКОЛ**івка Sakala, **КРАСНОсілка**, **ВІННИК**івці, **ОЛЕКСАНДР**івка, **ОСІЧОК**; ●69 *ИВАНопіль* Yavan πόλις Жт Чуднів: ^МЕДведиха; **КРАСНОпіль**, **КРАСНОсілка**, **КРАСНОгірка**, **КРАСНОволиця**, **КОРОВИ**нці, **ЯСНОгірка**, **ДРИГ**лів, **БейЗИМ**івка, **ДРЕН**ики, **ДАЦЬ**ки 大夏 Dàxià; ●70 *ИВАНопіль* Yavan πόλις Дц Костянтинівка: ^СТУПочки, Біла Гора, **ОЛЕКСАНДР**о-Шульгине; **ВОДЯ**не 2, **РАЙ**ське, **РОМАН**івка, **НовоОЛЕН**івка, **ОЛЕКСАНДР**о-КАЛИНове καλλίνκος, **ОЛЕКСАНДР**опіль Ἀλεξάνδρος; ●71 *ИВАНопіль* Yavan πόλις Жт Бердичів? [СМУ, 112], немає у [АТП]: ^бол. **БАРА**Нове; **ЖУРБ**инці Schorf, **ЛЮБОМИР**ка Mithra, **МИР**не, -ославка.

Унікальний випадок являє собою ойконім *Паніванівка* Пл: ●72 *ПАНИВАН*івка (**Πανιώνιος**? епітет Аполлона, звідки **Πανιώνια** pl. п. назва свята [Chantraine, 475]) Пл Семенівка: **ІВАН**івка, **ГРИЦА**ї, Нова **ОЛЕКСАНДР**івка, бол. **ПУНТУ**сова ВОДА тур. Buntus 'Чорне море' у с. Оболонь; **КРАС**не, **ОСОКО**ри; **ЄГОР**івка vihar, оз. **БОРИС** у с. **ГОРОШ**ине ^Ку**КОБИ** ар. Kabk 'Кавказ', Старий **КАЛКА**їв чечен. *галгай* 'вайнах'; Новий **КАЛКА**їв ^МАТВІівка Ματόας?, **ГРИЦ**івка *Grind-, **ХУДолі**івка; **МИРО**ни.

Окрему групу складають топоніми від основи Івон-. Особлива увага до цієї основи зумовлена тим, що рання форма етноніма греків у Гомера і в поезії **Ἰάωνες** з іще давнішого ***ἸᾶFωνες** відповідає крито-мікенській формі **iawone**, дешифрованій з табличок лінеарного письма В [Chantraine, I, 475]; пор. також *ИВОН*ы, *СелИВОН*енки РФ Смол. Однак топооснова **ИВОН-** могла сформуватися і у слов'ян з етноніма Yavan з переходом наголошеного а > о.

●73 *ЮН*ине (у місцевій вимові [iwon-]) ***ἸᾶFωνες**/ Yavan См Глухів: ^Не**КРАС**ове, р. **РОКИ**та rakkhita у с. Сліпород; історичний район *РадИВОН*івка у Глухові; **ЧЕР**Неве,

ВИШЕНЬки, р. ЛОКНя у с. **яСТРУБ**щина і УЛАНове, **ГИРИ**не, **ШАКУТ**івщина (пор. *ŠAGUDovec Hr Sogd*); ур. ПЕТРОСів ЯР Охі Petra + vihara? у с. Уздиця, **СОРОК**ові **БАЛЬ**чики, **ЄМАДИ**кине Amadoces, **БАЧ**івськ; (+ ЯМпіль См рц, з. ст. **ЯН**піль Yavan πόλις); ●74 **ИВОН**івка *IḏFovες/ Yavan Вн Могилів-Под: **яСТРУБ**на, **КОЗ**лів Koziya, **ИВАН**івка, **ШЕНДЕР**івка Αλεξάνδρος, **МЕРВ**инці, **ОЗАР**инці, **СЕРЕБ**ринці, **СЕРЕБ**рія, **ЯР**ишів vihar-, **БЛ**яни, **СКА**Лопіль, **ПИЛИ**Пи, **МАТЕ**ївка, **СОКЛ**І Sakala, **ЧЕРН**івці; ●75 **ИВОН**івці *IḏFovες/ Yavan Вн Тиврів: **ИВАН**ківці Yavan, **ШЕНДЕР**ів Αλεξάνδρος, **РОГІЗ**на, **ЗАРВАН**ка; **КОБЕ**Лецьке, **ЯРИШ**івка *Arakh-, **ЛАН**и, **СОКОЛ**инці Sakala, **ОНИТ**ківці, **КРАС**нянка, **КРАС**не, **ТРОСТЯ**нець Τραξιανή.

Села **Радивонівки** напевно не були грецькими, але, судячи з назв, греків там радо приймали. Зауважено пряме сусідство основ **ИВОН-** **ИВАН-**:

●76 **РадИВОН**івка *IḏFovες/ Yavan Дц Бердянськ: **НовоИВАН**івка Yavan, **МАЛ**ині-вка; **ДМИТ**рівка, **САЧ**Ки, **ДОВБ**ине, **ПОЛОУЗ**івка, **САХ**но, **ДАХ**но; ●77 **РадИВОН**івка *IḏFovες/ Yavan Пл Вел. Багачка: **ИВАН**івка Yavan; оз. **ПОКЛЮ**вате बहलीक Bāhlika (> *bāhlikov-, -tjov-, -tjūv-; a > o, h > k, b > p) у смт Вел. Багачка, **ГОНЧАР**і, **КОБЛ**ики Ка-бул, **БУТ**ова Долина Buddha, **БАХТЕР**щина перс./пушту باختر Bākhtar Вактріа, **ШАПРА-НИ** śubhrā, **КУЛЬБ**ашне Куляб **МАР'ЯН**ське Margiana, **СУРЖ**ки; **РОКИТ**а rakkhita, **ПИЛИ**Пенки, **КРАСН**огорівка, **СОЛОН**ці, **СКИБ**івщина, **КРАСН**юки; ●78 **РадИВОН**івка *IḏFovες Зп **ЯКИМ**івка: **ОХРИМ**івка, **КРАСН**одар, **СОЛОН**е, **ЮР**ївка, **ОЛЕКСАНДР**івка.

Основа Yavan- була співвіднесена і з кількома архаїзмами (р. **ЯВЕНЬ**ка, пот. **ЯВН**икуватий), – пор. і на півночі Росії (**ЯВАН**ова = **Еваново** РФ Пск.), як і з нетиповими для заходу формами (замість Jan): **JEVANy** Cz, **JIVANy** Cz, **ŽIVANice** Sln, **IVAN**grad CG, **IVANić**-Grad Hr, **IVANji** Grad Sln: **KRAJ**na Vas; також Iangrod [Боплан], Jangrot Pl, кілька сіл від основ **IVAN-**, **IWAN-**.

8. Елліни, йонійці, явани – це ті самі греки. У етноніма лат. Graecus теж своя довга історія. Аристотель пояснює, що ним позначали плем'я селлів зі столиці Епіру Додони, перш ніж вони отримали ім'я Ἑλλήνες. Каллімах вжи-ває назву Γραικοί, протиставляючи греків колхам у Іллірії. У елліністичних текстах це синонім Ἑλλήνες. За Якобсоном і Кречмером, назву Graecus могли

дати грекам сусіди-іллїрійці. Слово Graecus, структура якого справді нагадує іллїрійську, звичайно, не містить грецького суфікса -ικός [Chantraine, 234].

Топоніми на карті України від цілком сучасної нової основи Грек- свід-чать про порівняно недавній час присутності греків у цих районах, а основи з звуковими видозмінами вказують на призабуті місця їхнього розселення у давнині. В кожному контексті є й інші ознаки присутності греків:

▲6 ГРЕЧинці Хм Летичів: ^ІВАНинці; ▲7 ГРЯКувате Дп Синельникове: ІВАНівка, РАІвка; ▲8 р. ГРЕКова Хс Гопри: ІВАНівка, БЕХТЕРИ; ▲9 оз. ГРЕЧане у с. ПЛЕСЕЦЬке Кв Васильків: ІВАНків Yavan, ІВАНковичі Yavan = ЯНКовичі, СалиВОНки Yavanpūr, КРЯ-Чки; ▲10 став ГРЕЧанка у с. Стетківці Жт Чуднів: ІВАНопіль Yavan πόλις, ДАЦЬки 大夏 Dàxià; ▲11 ГРЕЧана Хм ВОЛОЧиськ: ІВАНівці 2; ▲12 ГРЕЧана Хм Ст. Синява: ІВАНКівці, ДАШКівці 大夏 Dàxià, ЦИМБАЛівка Σύμβολον 'Балаклава' Км; ▲13 ГРЕЧани Пл КОБЕЛЯки: ^ДАШКівка 大夏 Dàxià, ІВАНівка, ГАЙ.МАРІвка, ГРИЦаївка; ▲14 ГРИШаї Дп Васильківка: ІВАНівка, УЛЯНівка, ДАЧне 大夏 Dàxià; ▲15 ГРЕЧанівка Мк Снігурівка: ІВАНівка [Encarta].

У цій групі з близько 30 пізніших згадок грецької присутності є випадки прямого сусідства сіл, назви яких утворені від основ: Грек-, Ворон- 2/ Баран- 2, Василь- 2, Іваш-/ Іван- 2, Вишн- 2, Даш-, Олександр-, Рай- та ін.

9. Річка Грайворонка. У III-I ст. до н.е. римляни вживали етнонім греків без інфікса -с-, тобто у формі Grāius, Grājī (Grājī). Саме так названі греки у тво-рах Плавта (-254/-184), Лукреція (-98/-55), Цицерона (-106/-43) [Дворецкий, 460]. Ці латинські форми Grāius відповідають мессап. Graias, Grahis. У Епірі справді було плем'я з ім'ям Грѣс [Chantraine, 234]. Поблизу перевалу Mont Cenis в Альпах між Францією та Італією у давнині існувало плем'я Grajoceli – з головним містом Ocēla: дотепер частина Альп, які відділяють Валь д'Аоста від Ломбардії, має назву іт. Alpi Graie, фр. Alpes Grées – від лат. Alpes Graiae [Дворецкий, 460], фактично – "Грецькі Альпи".

Далі в околицях двох сіл з однаковими назвами Гречанівка – під Гадячем і Яготином – двічі трапилися села з однаковими назвами Воронівщина.

●79 ГРЕЧанівка Пл Гадяч: ^ЗЕЛЕНа Балка, МИКОЛАївка; ВОРОН івщина ^МОРО-Зівщина, ПЛІШивець πέλεκυς, ПЕДОРИЧі, КАЧАНове Kashan ^МАР'ЯНівка ^ЦИМ-БАЛове Σύμβολον
--

'Балаклава'; **КРАС**На Лука, **БУДИЩ**а *Voddīσkos; **КНИШ**івка Kanishka;

●80 **ГРЕЧ**анівка Кв Яготин: **ЧЕРН**яхівка; **ВОРОН**івщина, ГРЕЧана Гребля **ВИШ**Неве; **СОКОЛ**івщина Sakala **КУЛ**ЯБівка Kulab; **ОЛЕКСАНДР**івка 2[^] **КРАС**Не, **РАЙ**ківщина, **РОКИТ**не rakkhita, **ЛЕМЕШ**івка.

Топонімів від основи Ворон- та її варіантів існує в Україні понад сто (57 ойконімів + 47 гідронімів): отже, за ними мав би стояти якийсь важливий прототип. У топооколицях назв від основи Грек- вже було ідентифіковано кілька греко-бактрійських прототипів, і це давало підстави знайти слід нових східних реалій. Збіг у контекстах ●79 і ●80 основ Греч- і Ворон-, підсилений тотожністю обох топонімічних моделей, дав змогу припустити, що цього разу біля греків згадано індійське місто Варанасі на священній річці Ганг. Сусідство основ Греч- і Ворон- нагадує ще і сполучення тих самих понять у назвах р. *Грай.воронки* Хк та м. *Грай.ворон* РФ Белг., які теж могли б вказувати на "греків з Варанасі" (м. Yavanpūr 'Яван-город' – за 60 км від Варанасі).

●81 р. **ГРАЙ.ВОРОНКА** лат. Graius 'грек' + Varanasi = ГРА.ВОРОНов у с. **ОЛЕКСАНДР**івка Хк Золочів: **ОРШ**анка, **РОГОЗ**янка, **ІВА**шки, **ГУРИН**івка, **ГУР'І**в, **ГУР'І**в Козачок, **БАРАН**івка Varanasi, **МИР**онівка, **ЛЕМШ**цине, **Головаши**вка, **МИКІЛЬ**-ське, **ФИЛОН**енки Φύλων Phullae; (при гирлі цієї річки лежить **ГРАЙВОРОН** РФ Белгор.);

●82 **ГРАЙВОРОН** лат. Graius 'грек' + Varanasi РФ Белгород: Добро**ИВАН**овка, Добroe Село; цей район РФ сусідній до См Вел. Писарівка: р. **ІВАН**и у с. Копійки, **ІВАН**івка, **ЯМ**Не, **МИР**не, **ДМИТР**івка, **ОЛЕКСАНДР**івка, **БРАТ**ениця.

Варанасі – одне з найдавніших постійно заселених міст у світі і найдавні-ше місто Індії. За висловом Марка Твена (1897 р.), "Бенарес давніший від історії, давніший від традиції, давніший від легенд, і як їх скласти всі разом, то він виглядає ще удвічі давнішим". Серед топонімів України упізнавані й топооснови із значенням "Ганг" – це Ган(ьк)- і Шубр(ан)- (пор. Śubhṛa 'р. Ганг' [Platts, 721]); існує українська діалектна лексема *шубравці* 'негідники' Льв).

На ту саму реалію "греків з Варанасі" може вказувати і ойконім ●83 **ВОРОН.ЯН**щина Пл Шишаки: **РА**ївка, **ЯРЕСЬК**и *βιχαρίσκος?, **БАРАН**івка, **ГОНЧАР**і, **ЧЕРНИШ**івка, **ЧОРНО**баї, **ВИШ**Неве, **ДМИТР**івка, **РОМАН**ки.

У топонімії Росії композит Грайворон- повторюється кілька разів у незмінному вигляді, що свідчить про значний період існування усталеного поняття *"варанаські греки", – хоча простої основи Грай- тут і не збереглося. Можливе й конкурентне пояснення з реалії "греки-бранхіди" (нащадки грець-ких жерців, депортованих персами до Бактрії з Егеї [WB]), принаймні для основ Воронк- (7) і Вороньк- (4) з неповноголосними аналогами на Заході.

За всієї незвичності звукового переходу Грай- > Гай- він, тим не менше, стався в Україні саме у цій моделі (було вагання і в бік Грай- > Гра-: див. вище *Гра.ворон-*). З огляду на відмінності лише однієї фонемі у пароніміч-них моделях *Гра́йворон* ~ *Га́йворон* – при збігу інших восьми фонем і місця наголосу – ми мусимо визнати численні факти такого переходу, не мотивова-ні звичними законами звукового розвитку, але повторювані. При цьому контексти незмінно містять індо-афганські й грецькі семантичні складники.

●84 *ГАЙВОРОН* Graius 'грек' + Varanasi Кг рц: **ПереЯМПІЛЬ** Yavan πόλις; оз. ЯЛА-Нець у с. БАНДУРове Bandhara, ЧЕМЕРпіль; БЕРЕЗівка, ВІКНина! vakan; ●85 *ГАЙВО-РОН* Чг Бахмач: ^НеЧАїв; Мацько-ІВАНівське Yavan; **ОПОЛОН**ське, ОСІЧ Ashoka, **КРАСНЕ**, **БОНДАРі** Bandhara ^МАТІївка Ματῖας 'Нижній Дунай', **ВИШНІ**вське, КУЛІ-шове, **КРАСИЛІ**вка; ●86 *ГАЙВОРОН*ка Тр Теробовля: **ІВАН**івка Yavan, **СЕМИК**івці σμ-μαχίς, **ВИШЕНЬ**ки, **ВИШНІ**вчик, СОКОЛів, ГОНЧАРки, КАМ'ЯНка, БУДАНів, ЗАРВА-Ниця, ВАГа, РОМАНівка; ●87 *ГАЙВОРОН*ське Хк Валки: **СЕМК**івка! σμμαχίς, КОПАН-ки Κοπάν-, ОЛЕКСАНДРівка, НЕСТЕРенки, ГРИНЦів Ріг ^**БАРАН**ове! ^КОВЕРівка Sabura 'Кабул' (з карти фр.), БОНДАРівка Bandhara, СУРГАївка; р. ШКАНДІЛівка л. Можу л. Сів. Дінця, **КОРСУН**івка, -ове (Khorasan?), ХВОРОСТове **Fars!**, **ШАРІ**вка, **ЯХР**емівка!! vihar, ЖУРАВлі; ●88 *ГАЙВОРОН*ці⁺ Graius 'грек' + Varanasi біля с. Устянівка [Encarta] Хм ШЕПЕТівка: ПЛІЩин πέλεκυς; МАЛЬОВанка **Malwa** ^ЖОЛУДки *ш-; КУПИНЕ Κοπάν-; МАЙДан-**ЛАБУНЬ** Албанське море = Каспій, РОМАНів, КРАСНО-сілка, **ВИШНЕ**ве, ОНИШКівці ἰωνίσκος ^**ШКАРІ**вка; ГРИЦів; ●89 *ГАЙВОРОН* Кв Володарка: **ГАЙ**ок, БЕРЕЗна, КАПУСТинці, МАТВІїха, РОГІзна; ●90 р. *ГАЙВОРОН* п Ромна = Рудка См Ромни: **В'ЮН**не ^РІПки; КАСЯНове Koshan ^р. **МИР**ківщина Mithra п Ромна; **ЯР**молинці, **САХАН**ське, р. **СІРИЧ**ка Σηρική 'Китай' у с. БАЦ.МАНи, **ЧИЖИ**-кове, **ХРЕЩАТ**ик *Грещат-/ Κυρσεχάτα?, р. ЛОКНЯ у с. ЛОКНЯ,

р. ЛОКНя у с. Гудими; СОХАНів ^СЕМКове, ВОЛОШНівка; **КОРОБЧ**ине *корБут? vihar + Buddha, КОНОНен-кове, КАШПУри, оВЛАШі, ЩЕБЕТуни shqirət-, ЯР.ОШівка, ТРАВНеве; ТАРАСівка, Червона БАЛКа *красн-, ДОВГополівка, **РОКИТИ** rakkhita, ВОВКівці ^ПАТЬ.ОШине fath + *ῶξος, ПУСТОВійтівка; ●91 яр ГАЙВОРОН = ГРАКовський! л. Гнилиці л Сівер. Донця у с. **ГРАК**ове біля гирла Хк Вел. Бурлук [СГУ, 142], насправді – Чугуїв: **ІВАН**івка, ГАННівка, Кам'яна ЯРуга, **КОРОБОЧ**кине *корБут? vihar + Buddha, БОРИСівка;

Не виключено, що після народного пристосування назв *Грай-ворон* до форм *Гай-ворон* спрощення основи Грай- > Гай- сталося також і в інших однокорених топонімах. Відмінним шляхом еволюція пішла лише там, де з невідомих причин корінь Грай- став двоскладовим: с. *Горай* Вн, *Горасць* Лв, *Горайівка* Хм, *Гораймівка* Вл, *Горайстівка* См та ін.

10. Райгороди. Ця старіша латинська назва греків Grāi могла зберегтися й у топооснові з афезеєю Рай-. Про таку можливість свідчать, зокрема, композити укр. РАЙ.ОЛЕНівка (!) 📍 Хк Хк, РАЙОЛЕКСАНДРівка, РАЄВО-Олександрівка (є і Греково-Олександрівка), при польс. GRAJewo і **REKORAJ** 📍 (у ньому цілком упізнаване "Греко-Grāi"). Найпомітніша серед цих композитів група назв – *Райгород*, *Райгородка*, *Райгородок*, *Райполе*, *Раймісто* – усього 11 ойконімів (назв річок такої моделі немає, що вказує на її свідоме формування і вжиток). Очевидно, що за своїм змістом компоненти цієї моделі – ті самі, що й у *Івангородів*: греки + місто (пор. Grko Pole Mk). Звідси висновок: цей композит міг позначати той самий культурно знаковий маркер Яванпур, що й назви *Івангород*, *Іванопіль*, *Іванопілля* – тільки "західними мовними засобами", без негативної для греків конотації "яванів".

Дуже серйозним аргументом тут є принаймні п'ятиразове (!) *пряме* сусідство (знак ^) пар назв від топооснов Рай- і Іван-:

●92 *РАЙдолина* Мк Веселинове: ^**ІВАН**івка 2; БОНДАРівка, Києво-Олександрівське; ●93 *РАЙки* Од Вел. Михайлівка: ^**ІВАН**івка, ОЛЕНівка, РОМАНівка; ●94 *РАЙнова* Лв Ст. САМБІР: ^**ІВАН**ів; КОБло-Старе, СОЛЯНуватка, РАКове, ЧИЖки, ДоброМІЛЬ; ●95 *РАЙполе* Кг Петрове: ^**ІВАН**івка; **РАЙ**івка ^КРАСНопілля, БРАТське; ОЛЕКСАНДРівка, ВОДяне, ОЛЕКСАНДРо-МАР'івка; ●96 *РАЙ.ОЛЕКСАНДР*івка Лг

Лисичанськ: ^Ново-ІВАНівка; ОСКОЛОНівка,
НовоОЛЕКСАНДРівка, ОЛЕКСАНДРОпілля, МИРна Долина.

11. Греки і буддизм. З археологічних знахідок останніх десятиліть відкрилося, що чимало бактрійських греків, опинившись у північно-західній Індії, прийняли буддизм. Їх мала приваблювати філософська й діалектична сторона вчення Будди, його раціональність, гуманність і морально-етична спрямованість. Досить відмінну від інших релігійних учень доктрину буддизму можна підсумувати так: природа позірна, нереальна; дух зла повсюдний і набуває найнесподіваніших форм; кінцевою метою вірного є мокша, нірвана, звільнення душі від симпатій і помилок. Буддійський шлях духовного вдосконалення включає вісім частин, а саме: правильний погляд, точний напрямок, ясність у мові, благочестиві вчинки, гідна поведінка, велика енергія, точна пам'ять і медитації [Trousset, I, 566–567].

Грецька культурна діаспора існувала і в сусідніх з Бактрією країнах. Згідно з письмовими джерелами мовою палі, "кілька посланців-проповідників царя Ашоки були грецькими буддійськими монахами: «до країни Апарантака (сучасні Гуджарат і Сіндх) він (Ашока) послав грека (Yona) на ім'я Дхамма-Ракхіта, ...а старшого Мага-Ракхіта він відрядив до країни Йона» (Mahāvamsa XII)" [WGBK]. "Греко-бактрійці очевидно прийняли цих буддійських послів (принаймні Мага-Ракхіту, букв. "Великого Спасеного", посланого до "країни Йона") і якимось толерували буддійську віру, хоча доказів цього залишилося небагато. У II ст. н.е. християнський догматик Климент Олександрійський згадує про існування буддистів-сарманеїв серед бактрійців (Σαρμαναῖοι Βικτρῶν – у той час "бактрійці" означало "східні греки"), і навіть визнає їхній вплив на грецьку філософську думку" [WGBK].

Для нашої теми є істотним зауваження автора цитованої статті про те, що мовою палі ім'я Ракхіта (rakkhita) означало буддійське поняття 'спасенний'. Зокрема, це пояснювало б, чому серед топонімів від основи Рокит- за даними атласу Encarta кілька разів вжито присвійний суфікс -ин- (більшість таких назв далі нишком "підправлені", аби уникнути "спокус розуму"):

●97 **РОКИТине** rakkhita NB [Encarta] = тепер Рокитне Рв рц: ^ЛІСове; смт і с. ТО-МАШгород tamasha, ГРАБунь, **БО**Рове, **КАРП**Ілівка қігр-, БУДки-КАМ'ЯНСькі 2, КА-М'ЯНе, ОЛЕКСАНДРівка; ●98 **РАКИТине** rakkhita NB [Encarta] = тепер

Рокитне См Коно-топ: КараБУТове vihara + Βόδδο, НеЧАЇВське, ГИРЯВка, прот. ВИРІВка у с. ВИРІВка, БОНДАРі, ВИШНеве, КРАСНе, Мал. і Вел. САМБІР! शम्बर śāmbara? 'чаклун' [Platts, 718].

Також ●99 бол. *Рокитина* rakkhita у с. ЯРевИЩЕ *βιχαρίσκος? Вл Ст.Виживка: ^КРИМне, СМОЛЯрі Сімла?; ЛЮБОХИНИ, РОКИТа, Г_ЛУХи, БУЦин, СИНове, КОМАРове; БРІДки, ЖУРАВлине Schorf, ШКРОБИ Schorf ^СОКОЛИЩЕ *Σακαλίσκος, ХОТИвель, СЕРЕХовичі Σηρική 'Китай!'; ●100 бол. *Рокитове* rakkhita у с. Жадьки ЖТ ЧЕРНяхів: ПЛЕХів гр. πέλεκυς 'сокира' ^КЛПТИЩЕ, КСАВЕРівка; ІВАНків^ ВИШпіль, ЯЛИНівка, ІВАНовичі ^НовоПІЛЬ, ВИШНеве, р. БОД.ЯКа Βόδδο у с. Селець; р. КРОШНЯ, Троковичі ^НеКРАШі; КОРОСТелівка, СВИДя, ЩЕРБини, ЗаБРІДдя.

Топооснова Рокитин- відома й по сусідству з Україною: RokitIno = тепер Rokitno Pl Lubl., *РакитИНо* = тепер *Ракитно* РФ Новг., *РокитИНо* РФ Волгогр., *РакитИНо* РФ Кіровс., Моск., Тульс., Тверс.

Зростання числа ознак присутності буддистів у Наддніпрянщині спонука-ло повернутися до давньої проблеми походження етнонімів будинів і гелонів.

12. Гелони й гелонги. За Геродотом, "гелони – це первісно елліни, що виселилися з емпоріїв (грецьких міст) і оселилися з будинами. Вони користуються то скіфською, то еллінською мовами" [Геродот 1993, 205], – тобто, крім того, що гелони були двомовними, виявляється, що життя навіть не серед будинів, а з будинами зумовило їхню грецько-скіфську двомовність. Постає питання: чому греки розселилися не серед скіфів чи неврів, а саме серед будинів? При тому, що Геродот згадує будинів окремо, з його оповіді можна зробити висновок, що вони не відрізнялися за мовою від скіфів.

Геродот переконує читача в культурному впливі гелонів на скіфське плем'я будинів, з якими вони жили: "Що до будинів, то це велике і численне плем'я і всі вони мають зовсім блакитні очі і руде волосся. В їхній країні побудоване дерев'яне місто, що називається Гелон. Кожна частина його муру має завдовжки тридцять стадій... І житла в них дерев'яні, а також і святилища. Є там святилища еллінських богів, обладнані по-еллінському, із статуями і жертовниками і внутрішніми дерев'яними храмами. Щотри роки вони святкують діонісію" [Геродот 1993, 204-205]. З тексту очевидно, що в будинському місті Гелон, по-перше, не всі

святинища були грецькі, а по-друге, що там були, отже, і *власно будинські* святинища.

Що ж відрізняло будинів від сусідів настільки, що їх називали окремим ім'ям? У наведених тут і далі контекстах індо-тохарського вектору достатньо підстав для припущення про те, що *етнонім будинів міг вказувати на їхнє знайомство з буддизмом*. Це й могло робити їх меншими варварами, з якими греки могли наважитися оселитися (якщо гелони – справді колишні греки).

Після такого робочого висновку виникла потреба залучити ширші відомості про будинів і гелонів. Критичний нарис історії інтерпретацій цих етнонімів було знайдено у монографії О.Стрижак [Стрижак 1988, 96–209, 216]. Не маючи теперішньої фактологічної бази, О.Стрижак, тим не менше, згадав у своїй праці з етнології Геродотової Скіфії про існування ідеї імовірного зв'язку етноніма будинів з ім'ям Будди (висловленої понад століття тому – ще 1891 р.). Сама ця думка вразила дослідника, і у тексті нарису він супровів її знаками "?!". Але у висновках книги повернувся до неї, виклав повніше і додав власні істотні аргументи: "Заради об'єктивності слід відзначити, – пише вчений, – що крім етнонімних концепцій походження слова *будини* відомі, щоправда, без деталізації, й конфесіонічні – пов'язування його із дінд. *Будда*, іменем засновника *буддизму*" [Стрижак 1988, 216].

Чому О.Стрижак наважився на виклад як на той час екстравагантної ідеї? "Парадоксально, але факт, – пояснює вчений: Геродотовій парі Βουδῖνοι – Γέλωνός (//Γέλωνοί) може відповідати санскр. Buddha (*Будда* «пробуджений», «просвітлений», звідки *bauddha* «буддист») + *гелонг* (// -унг) – верховний жрець *буддистів*, назва сану якого може онімізувати поселення, де відправляються відповідні культу (пор. суч. нп: *Попівщина*, кол. *Бискупка* та ін.). До того ж *Будда* (його мирське ім'я Сіддхартха) відомий ще як Шак'ямуні «Самітник-мудрець із племені *шак'я*», що... належав до сім'ї вождя *шак'їв*, які жили в північній частині долини р. Ганг. *Шак'я* – це індійський варіант етноніма *саки*, племені, що вийшло із Середньої Азії. Відомо, що перси й *скіфів* називали *саками*" [Стрижак 1988, 216]. Складники цієї аргументації вчений добув з напівзабутого тоді джерела: Энциклопедический словарь / Изд. Ф.Д.Брокгауз, И.А.Ефрон. – СПб., 1891. – Т. IVа. – С. 851 [ЭСБЕ].

Звернення до цього словника, досяжного тепер в Інтернеті, виявило, що, по-перше, матеріал про *гелонів* (начителів учнів-*банді*) міститься не у статті про будинів, а в іншій статті "*гелонгъ*"

(т. VIII, с. 281), на яку О.Стрижак чомусь не послався. По-друге, у словнику етнонім *гелонів* прямо не пов'язаний з *гелонгами*. По-третє, сюди не залучено пару етнонімів *саки* ~ інд. *шак'я*. Автором першого гіпотетичного положення про зв'язок будинів з буддизмом у словнику названий ближче не окреслений вчений Нарбутт, який вбачав у будинах предків литовців. З викладеного випливає, що синтез частин у єдину гіпотезу належить самому О.Стрижаку, який, виходячи з ідеї Нарбутта, долучив до неї важливі системні, контекстуально пов'язані аргументи: справді, в підсумковому варіанті гіпотези йдеться не просто про декларацію схожості слів *будини* і *Будда*, а про значно доказовішу наявність принаймні двох пропорційних відповідностей: "*будини* + *гелони*" ~ "*Будда* + *гелонги*" та "*будини* + *саки*" ~ "*Будда* + *шак'я*". Очевидно, що гіпотеза О.Стрижака дістає тепер опертя у наших топонімічних викладках. В разі слушності здогадки О.Стрижака пояснимо й назва міста Гелон (інакше, якщо це головне місто *будинів*, то чому воно назване ім'ям іншого народу?), і те, що "елліни називають також будинів гелонами" (хоч Геродот і вважав це неправильним), і згадки про їхні храми, з яких не всі були грецькі.

Проти того, що основа Буд- може продовжувати імена будинів чи навіть Будди, наводять аргументи *слов'янської* історичної фонетики, за якими давнє -у- в етнонімі *будин* не могло зберегтися і мусило перейти в -и-. Але ж це правило не абсолютне: досі існує дієслово укр. *бути*. О.Стрижак припускає навіть думку про те, що -у- в топоосновах Буд- продовжує дифтонг (с. 118) і явно не випадково наводить серед своїх фактів цілком придатне на роль прототипу слово *bauddha* «буддист». З іншого боку, на численних монетах Канішки I ім'я Будди пишеться грецькою ΒΟΔΔΟ (рис. 2), що взагалі знімає проблему голосної -у- у відповідних топонімах: вона може закономірно продовжувати це давнє -о- з відомого у степу грецького прототипу Βόδδο.

Після Геродота гелони зникають зі сторінок античних джерел на кілька століть – до часів праць римських авторів (досліджені М.Артамоновим). Так, у «Георгіках» Вергілія гелони згадані разом з *бізальтами* (*базилеями*, тобто *царськими скіфами*?) та *гетською* пустелею (між Дунаєм і Дністром). У Плінія Старшого (23/24 – 79 рр. н.е.) *гелонів* названо між *неврами*... і *тіссагетами*, за якими в переліку знову йдуть *будини*. У Юлія Соліна, що повторює ці відомості, *гелони* – найближчі сусіди *неврів* і *агатірсів*. Цю ж етно-географічну ситуацію підтверджує й Амміан Марцеллін (римський

історик-грек; бл. 330 – бл. 400), в якого за *неврами*, що живуть по сусідству з високими горами (Карпатами), землею володіють *вудини* (*будини*) й «дики» *гелони*, а з ними знову ж межують *агафірси*... У Аполінарія Сідонія серед інших ворогів, що наводнили Римську імперію, вказані й *гелони*. Пізньорим-ський поет Клавдій Клавдіан називає *гелонів* поряд із *гетами* (пор. *тетська* пустеля) як небезпечних і лютих ворогів римлян. Цей поет знає «гелона, що тіло своє забарвив залізом» (татуював себе?)" [Стрижак 1988, 115] (пор. рісті *Geloni* у Вергілія [ЭСБЕ, VIII, 281]). Якщо гелони – колишні греки, то не йметься віри, що вони перед знайомством з римлянами встигли здичавіти, давши підставу для інших рядків Клавдіана: «гелон, відкинувши (зняту з лю-дини) шкіру, служить у (римському) війську» (Клавдіан, 398 р.) [Алемань, 84].

Ні у Словенії, ні на Балканах не було і близько "польських панів з будами" (які дехто вважає причиною місцевих назв *Буди* в Україні). Але існують чис-ленні досі не пояснені топоніми, як-от у Словенії **BODIslavce**, у Чехії **BUDIslavice**, **BUDIslav 2** (пор. *БОГУслав* Кв, Дп, *BOGUslaw* Pl 4, *BOGUslawice* Pl 8), у Боснії **BUDmolići** (!; *МОЛОмолинці* Хм, *БОГОмолів* РФ 3, *БОГОмолів* 4). Унікальною і доказовою є назва в Україні **БУДО.любівка** Жт, у якій ім'я Будди стоїть на звичайному місці теонімних складників у топонімах цієї моделі: пор. *ХРИСТОлюбівка* Омс., *ХРИСТОлюбово* Кіровс., Башк., *МИРОлюбово* Mithra- Курс., Бг, *МИРОлюбівка* Липец., Оренб., Омс., *МИРОлюбівка* Тр, Дп, Од, Зп, Мк, Хк 2 (Mir < Mithra [Tendon]), *МИЛОлюбівка* Од, *БОГОлюбівка* См, Дп 2. Цікавими є топоніми **ГОЛОБУТів** ^РАЙлів Лв **СТРИЙ** (з аналогом у Білорусі *ГолоБУДы*) і **БУДиГОЛ.ОШ** ^РОКИТне Лв БУськ (пор. *ГОЛ.ОШина*): ці назви можуть вказувати на незвичність для місцевих людей шанування обоженної істоти без сорочки.

13. Чеська частина бактрійсько-грецького пласту топонімів. Збережені у Чехії ойконіми BUDISLAVice і BUDISLAV 2 спонукають до розгляду дотичного матеріалу. Помітна група етнофорних топооснов з ознаками присутності греків незмінно зберігає у Чехії германську ознаку прототипу – глухе початкове К-. Подаємо вкорочені контексти: ▲16 *KŘEČovice* 36 b2 Benešov: **ŘEHOvice**; ▲17 *KŘEČovice* 15 f4 Turnov: **JIVANy**, RadVANovice; ▲18 *KŘIČeň* 26 c4 Pardubice: **ŽIVANice**; ▲19 *KŘEŠice* 37 e1 Vlasim: KOCHanov, VRANice; ▲20 *KŘIŠe* 22 c6 RAKovnik: VRANovice, STUPno; ▲21 *KŘIČov* 26 b2 Hradec Kr: **ŘEHOTy** пор.

Ракути, **JANOVice**; **KOBYLice**; ▲22 *KŘEKovice* 36 d4 Vlasim: HLOHov, **HRAJovice**; ▲23 *KŘEKov* 54 d6 Vsetin: **JELENovska h.**, VLACHovice, **MIROšov**, BRAT.ŘEJov; ▲24 *KŘEŠin* 37 f4 Vlasim: KOPANiny, **JELENov**.

Низка композитів вказує на те, що і тут, в центрі Європи, Будду славили, любили, шанували як святого. У контексті ▲25 ще й названо Індію (!), що дає підставу для перегляду етимології *топооснови JIND.ŘICH-*: ▲25 *KŘEČovice* 25 g6 JANovice: ^**JINDice!** Індія U ☒; **DrahoBUDice**, RadVANice, **MITRov** Mithra; ▲26 **BUDislav** 49 e2: MIRotin; ▲27 **BUDislav** 39 g2: VRANice; ▲28 **BUDislavice** 34 d4: PřeBUDov, **ČEČovice** ^**ČIŽkov** (Чач = Чжежі 'Ташкент'); ▲29 **BUDIĚŘice** 25 g3: KŘEČkov, **BOUDA**, ř. VYRovka; ▲30 **BUDEč** 50 b4 Jemnice: BUDIškovice, **ChotěBUDice** (пор. ChotiMER 2, ChotěMĚŘice), **JIND.ŘICHovice** **Jind + rich** ☒; BUDkov; ▲31 **Chotě-BUDice** 22 b1 Podborany: **ČEJKovice**; ▲32 *KŘEŠov* 13 g4 Melnik: ^Chce**BUZ**, Draho**BUZ**.

14. Топоморфема Буз-. З паралельної структури моделей Chotě**BUDice** ~ Chce**BUZ**, Draho**BUDice** ~ Draho**BUZ** впливає кілька висновків, зокрема:

А. Основа Draho**BUDice** ~ Draho**BUZ** відповідає в Україні назві ●101 **ДорогоБУЖ** Рв Гоша: ^ПОДоляни; БОЧаниця, Колесники, ВОРОНів, КРАСНОсілля, ЖАВРів, МАТІЇвка, дМИТРівка, СИНів. Пор. і назви на великих торговельних шляхах: ДорогоБУЖ на Верх. Дніпрі РФ Смол., і ДорогоБУЖ РФ Новг.

Б. Топоморфема Буз- тождна з Буд-/ Бут- і, отже, теж продовжує ім'я Будди (та ще й опиняється у контекстах з уже виявленим слідом греків і буддизму):

●103 **БУЗівка** Чк Жашків: оз. **ЙОНЬОве** Ἰωνία у с. ОХМАТів, ВОРОНе, ЛЕМЩиха, ОЛЕКСАНДРівка, СОКОЛівка, **_ОДАЙ** 佛陀 Fótuó?; ●104 р. **БУЗівка** у с. **БУЗова** Кв КСв: торф. **В'ЮНИЩЕ** Ἰωνίσκος біля смт ДИМЕР Demetrius, **ВИХРиця** ☼ у нп Мостище ^**БУЧа** (пор. р. Буча = Будша, Будча у с. Ясногородка Кв КСв [СГУ, 79]); р. **_РЕКУНя** у с. **РИКУНь**, **ЧАЙКи**; р. **СТРИЖень** у с. БЛГородка, руч. СИРАКів Σηρική 'Китай' у с. **ХОТів** 佛陀 Fótuó, **ХОТЯНівка** Notan?, Боярка-**БУДАЇ**вка, **БОДЕНьки** U Bóddo ^р. **СУВИД** *Soğud-; ур. **СОКОЛів** Píř+ **Sakala** (~520-570) між р. Клов і Либідь [Київ, ЕД]; оз. **ВИГУРівське** ☼ у с. ВИГУРівщина; **ВИШНеве**; ●105 **БайБУЗи** Чк Чк: бол. **КРЯЧинне** у с. Мошни, **БУЗуків**; **БУДИЩЕ** *Voddískos, р. **БУРКУНове** монг. Burqan

'Будда' у с. СВИДівок Согд (пор. вище СУВИД < Сугд), бол. **БУРКУ**нове Burqan; оз. **ВИКР**утень vihara, Не**ЧАЇ**ВКА chaitya ^**ВЕРГУ**ни Burqan; ●106 **БУЗа**ки Вл Камінь-Каширський: **ІВАН**о**МИСЛ**Ь, **ОЛЕН**ине, руч. **БУДА** у с. Нуйно; ●107 р. **БУЗова** і с. **БУЗова** Пасківка Пл Пл: **ІВОН.ЧЕН**ці *IōFovēs + ченці, **ЗАБАРЯ**ни *šubhrān < šubhrā the Ganges [Platts, 721] ^**ГОНТАР**i Gandhara, **СУПРУ**Нівка *šubhrān, **УЛЯН**івка Έλλᾶνικ-ός; **ТРОСТ**янець Τραξιανή; ●108 **БУЗова** Кг Компаніївка: **ЖИВАН**івка!, **БУТ**ове ^**ШАТРА**Вина; **ГАНН**івка; Не**ЧАЇ**ВКА ^**КРИНИ**Чувате; **ВОДЯ**не, **ВІЛЬЯ**Нівка, **ВИШН**івка, **БРАТ**ерське; ●109 **БУЗове** Хк Вовчанськ: ^ **ГарБУЗ**івка; **ЧАЙ**Ківка ^**ОХРІМ**івка; **БУД**арки, **ВІР**івка, **КРАСН**ий Яр, **ЧЕРН**яків, **Нестер**не, **ГОНТАР**івка, **БОЧ**кове, **ГАННО**пілля, **БАКШ**еївка **Вактр**іа ^**ВІР**івка, **ХОТ**імля; ●110 **БУЗовиця** Чв Кельменці: **ІВАН**івці, б. **БУДІ**ова п **ПУЦ**ити у с. Вартиківці, р. **ЗЕЛЕН**ча у с. **ЗЕЛЕНА** Σελήνη, **ПОЛИВАН**ів Яр, **ВОРОНО**-виця, **КОМАР**ів; ●111 стр. **БУЗЬ**ків Яр у с. Довжок Вн **ШАР**город: стр. **ГАЛАК**ів у с. **Жданове**, **ГОЛИН**чинці, **БУД**не, **ЮЛІЯ**Мпіль; ●112 бол. **БУЗець** у с. Рудня-Миколаївка Жт Ємільчине: бол. **ПОЛИ-КУРИ** біля с. **Кочичине** (пор. пагорб Палекурів Км Παλαιο-χώρι(ον) 'старе селище' [Белецкий]), **АПОЛЛОН**івка, **СИМАК**івка, **ВІКТОР**івка ^**ХОТ**иж (пор. **ФАТ**еж) ^**КАМ'Я**нка, бол. **ОНИЩУ**Кове у с. **Усолуси**, **КРАЇ**вщина ^**ШАДУ**ра, копанка **ОНИЩУ**Кова у с. **Киянка**; На **РАЇ**вка, **ГАННО**піль ^**НовоОЛЕКСАНДР**івка; **СКОЛОБ**ів, **КРАСНорічка**, **КАМ'Я-Ний БРІД**, **БРІД**ок, **БОРОВА**, **МАР'Я**Нівка Margiana; **БУДО**-Бобрися; ●113 торф. **БУЗинова** у с. Вел. **БРАТ**алів Жт **ЛЮБАР**: **СТРИЖ**івка ^**ІВАН**ківці, **ПЕДИ**нка (аттич. παῖς 'слуга, раб' [Chantraine, 848]) ^**ГРИН**івці Grind?; торф. **ПЕДИ**нки, **ФІЛ**инці; **КОРОСТ**ки, **РОГІЗ**на; ●114 бол. **БУЗькове** у с. **Навіз** Вл Рожиче: **РАЙ**місто, **ІВАН**чиці 2, **ОЛЕН**івка, бол. **ЖУРАВЕ**цьке Schorf у с. **ВОРОНЧ**ин, **ВІЧ**ині, **КОПАЧ**івка, **ВИШЕНЬ**ки, **МИРО**славка, **СОКІЛ**, **ДМИТ**рівка; **ВІКТОР**івка ~ **БУД**и **Осівські** [Encarta].

15. Германські топооснови у складі греко-бактрійського пласту назв в Україні. У топонімії Чехії чимало топооснов від етноніма греків мають германські фонетичні риси: дгерм. *krē₁kaz sb. m.: Goth *Kreks* 'грек', OE pl. *Crecas* id., OFris *Crecland* 'Греція'. Незважаючи на фонетичні труднощі, цю основу вважають раннім (непрямим) запозиченням з лат. *Graecus* id., готс. *Krekos*, двн. pl. *Kriehhi* 'Greek'

[Orel]; двн. *Сг̃ēhi, Kriahi, Kriecha* [Lehmann]. В Україні цей тип основи теж досить поширений, хоча й менше, ніж у Чехії:

●115 *КРЕХів* Ль Жовква: ЙОНИчі Ἰωνίς ГОНЧАРі Gandhara; **ІВАНці**, **ВАНюрі**, **ІВАНику** Ὑavan **БОДНАРі** Bandhara **ГРЯДка**, **СОХАНі** śūkan спалене; **МАТВІІ** Ματόας, **МЕРВичі**, **ЗБИРАНка** *śubhrān < śubhrā the Ganges [Platts, 721]; **ДОРОШів** Дорос (і страхалка для дітей "Дорош прийде!" Чк); ●116 *КРЕХаів* = **КРОХ**аево Остерс. [Клепатский], двн. *Сг̃ēhi* 'Greek' + -ая Чг Козелець: **ХРЕЩАТе** пор. Гришат-, **СОКОЛівка** Sakala, **БУЛАХів** Balkh, **ДИМЕРка** Demetrius, **ПОЛУЯНів** pahlawan; **ОЛБИНЬ** [Encarta] "АЛБАНське море" = Каспій, **КОПАЧів**, **ГАРБУЗин**, **КАРПЕКи** қырғқ; **ЛЕМЕШі**, **КРАСИЛівка**, **ЛОШАКова** Гута Ashoka; ●117 *КРЕХовичі* ІФ Рожнятів: пот. **БЕРЕЖ**ниця = **БЕРЕЗ**ниця = **БЕРЕЩ**ниця авест. *Upairisaena* Гіндукуш **р. ЧЕЧва**; пот. **РОКШин** = **Rakszyn**, **КРЕХовичі** лат. Graec-, пот. **СОКІЛ** у с. Ниж. **СТРУТИНЬ** Straton-, Верх. **СТРУТИНЬ**, **ІВАНівка** Ὑavan, пот. **ВОРОНин** у смт Перегінське **р. СОКІЛ**, пот. **ЧЕРЕШЕНька** у с. Липовиця, **КРАСНе**, **КАМІНЬ**, **ІЕМНЯ**, **ДУБШАРи**, **СВАРИЧів**, **ЯСЕНЬ**, **СЛОБОДА-Рівнянська**; **ГРИНЬків** Grind?, **ПОГАР**, **ПОГОРілець**; ●118 та сама річка *КРЕХівка* = **КРИХів** = **КРИХовець** двн. *Сг̃ēhi, Kriecha, Kriehhi* 'Greek' у с. **КРЕХів**_{жд} = **Криховець** Ль **ЖиДАЧів** 大夏 Daxià: **ЖУРАВків** Schorf, **КОЛОГОРИ**, **СОКОЛівка**, **ЧИЖИчі** **р. БЕРЕЗина**; **ОРШКівці**, **РОГЗне**, **ПОКРІВці**, **КАМ'ЯНе**, **ЖАБокряки**, **ВОВЧатичі**, **РОМАНівка**, **ДУНАСЦЬ**, **БУЯНів** bayan, **РУДа**, **СОКОЛівка**, **П'ЯТничани**; **р. БУТля** 佛陀 Fótuó п Стрия (**Стрыг**); ●119 *р. КРЕХівка* = **КРИХів** = **КРИХовець** двн. *Сг̃ēhi, Kriecha, Kriehhi* 'Greek' у нп Сихів Ль **СТРИЙ** = **Стрыг**; **МИРТюки**, **ЯР.УШичі**, **ГолоБУТів!** ❁ (є **ГолоБУДы** Ву Гродна); пот. **ЯМЄНичка**, **СТРИГАНці** **р. ХОДовичі**; **КОНЮХів** **р. КОЛОД**ниця; **НИЖ.АНковичі** -ян-?, **БІЛич**, **БОЛОЗів**, **ВОВЧа**, **СОСНівка**, **ВІЛЮНичі**, **ЧИЖки** **р. САНочани**, **ГОЛОВецьке**, **ВОЛОШ**инове, **ТРУШ**евичі *Turushka*, **СЛОХині** Солх-, **СОЛЯН**уватка, **МАКСИМівка**, **КОБЛ**о-Старе, **СПАС**, **СУШ**иця, **ТОРГАН**овичі **Туран**, **РАЙ**нова, **ЯСЕН**иця; ●120 *КРИХівці* двн. *Kriecha, Kriehhi* 'Greek' ІФ ІФ: **р. ДрагоМИРчани** Dranka + Mithra; **СТРИГАНці**, **БРАТківці** (і таки ж "братківці"), **р. ВОРОНа** у с. **Підлужжя**, **ВОВЧИН**ець, **ТЕРН**овиця, **КРАСИЛівка**, **КОЛОД**івка; пот. **ЯМницький** у с. **ЯМ**ниця **р. ЯМН**ичанка; **СЛОБІДка**, **МАЙДАН**,

ХОМ'ЯКівка, МИЛ.УВАНня Mithra + Yavan; ЧЕРНіїв скр. कृष्ण,
ЧОРНОлізці скр. कृष्ण, БЕРЕЗівка;

Повторена у двох останніх контекстах колоритна назва *Стриганці* справді могла стосуватися буддійських ченців, які й дотепер стрижені. Після цього висновку основа *Стриг-/ Стриж-* у статті була виділена хвилястим підкресленням; пор. і прізв. *Стрижак*. У забобонному середовищі простого люду стрижених могли вважати коростявими, що пояснює назви від основ Корост- і Струп-: "*коростиний*" виглядає синонімом для "*стриганців*". Германська назва корости (у два готські століття, 166/376 pp.) мала бути близькою до нім. Schorf: чи не звідси назви *ЖУРБ-а, -инці* і численні топоніми від основи ЖУРАВ-, а з метатезою – ШКРОБ-? Зокрема, найближче до *Будолобівки* Жт село має назву *ЖУРБА* Schorf (!):

●121 *БУДолобівка* Жт Овруч: ^ЖУРБА Schorf, р. Жери.МИШЕЛ *жар- + Міхла (чи scher + мисл-?), бол. ВИЖАР vihar у с. БОНДАРІ, ОЛЕНІЧІ, РОКИТне, КОБИЛин 2, СТО-ВПичне, ЗБРАНЬківці, КРАСНОсілка, ГАСвичі, СКРЕБЕЛичі Schorf, СОРОКОПЕНЬ;
●122 *ШКРОБи* Schorf Вл Ст. Вижівка: ^СОКОЛИЩЕ *Σακαλίσκος, бол. *Рокитина* rakkhita у с. ЯРЕВИЩЕ *βιχαρίσκος? Вл Ст.Вижівка: ^КРИМне, СМОЛЯрі Сімла?; ЛЮБОХИНИ, РОКИТа, Г_ЛУХи, БУЦин, СИНове, КОМАРове; БРІДки, ЖУРАВлине Schorf, ХОТИВель, СЕРЕХовичі Σηρική 'Китай'; ●123 *ШКРОБове* Schorf Чг Щорс: ^Щимель; БЕЗуглівка, ПЛЬОХів, НИЗківка, РОГІЗки, ЖУРАВок Schorf, ФІЛОНівка, КУРОПІївка, ІВАНівка, БОРовичі, ХОТУНичі, ЧЕПЕЛів; ●124 *ШКРОБоти* Schorf См НедРИГАйлів: КУБРаки Kuver, БАРАНове, НеМУДРуї, Великі БУДки 2, ЗЕЛЕНківка Σελήνη, ІВАНиця; ЧЕРЕПівка Schorf?; КОРОВинці; ●125 *ШКРОБотівка* Schorf Тр Шумське: РОХМАНів, ОНИШківці ίωνίσκος, ЗаГАЙці 2, КорДИШів, ЛІТОВИЩЕ *Буч-, КРУГОЛець, МИРове, МАТВІївці, СУРАЖ, ІВАНківці, ГРИНЬківці, ПідГАЙці, Темно-ГАЙці, ОДЕ.РАДівці; ●126 *ШКУРПели* Schorf Пл Зіньків: _ХРА.ПАЧів Яр *vihara? + 佛陀 Fótuó ^ШЕНГАРіївка; р. ГАЛІЙка; с. ГАЛІЙка; СОКОЛівщина, ГОВТва, БУДки, БАТьки, Малі БУДИЩа *Воддісκος, Лютенські БУДИЩа *Воддісκος, ЧОРНЯки, СТОВ-Бувате, БАРАНівщина; СТУПки, ТАРАСівка, СЛИНЬКівщина, МАТЯШі; ●127 *ШКУРУ-Пії* Schorf Пл Решетилівка: ^ЩЕРБАки!, ЧЕРНещина, ШКУРУПіївка, БРАТешки, ОНИЩенки ίωνίσκος, КАЛЕНИКИ καλλίνικος; ●128 *СКОРОБагатьки* Schorf Пл Лохвиця:

^ІСКівці Ісус; ЧИЖі, ГІРяві ІСКівці Ісус, ГАївщина, ЗаБОДаква, ВИШНеве, БЕЗсали, КРИНИЦя, **КРЯЧ**Кове Озеро KriaHi, ПоГАРщина, ТОКАРі, За**КРОЇ**ха! Grāi, РОМАНИха.

Повернімося до контекстів навколо назв від германського етноніма греків:

●129 бол. **КРАК**івка KriaHi біля с. Вчорайше Жт Ружин: ТОПОРи Tаруга, **ВИШ**Неве, **КНЯЖИ**Ки Kanishka!; **ЯГНЯ.ТИН**, **МАР'ЯН**івка; за картою: + **СОКОЛ**ів *Брід!* + **ТОКАР**івка! Кв Сквиря, Бухни Вн; ●130 **КРАК**івщина Жт **КОРОСТИШ**ів: я**СТРУБ**на 2, дж. **РАЙ**чине у м. **КОРОСТИШ**ів; **ЩИГ**Ліівка *strzygl- ^**ВИШ**Неве, стр. Бу**ГРАЙ!**; **СО-КОЛ**івка Sakala, **ОНИШпіль** Ἰωνίς-κος + πόλις = Yavanpūr, КАШПЕРівка кит. Kashi 'Varanasi' + *-пур- См, **МАР'ЯН**івка Margiana, ШАХВОРОСТівка Шах + Фарс; р. **ІВ'ЯН**ка Yavan = **ІВАН**ка у с. ІВНИця Жт Андру**Ш**івка і Харитонівка Жт Коростишів, р. Буймер = БУЙМАР Bogomir (Bagha + Mithra [Tandon, 2009, 139] л ІВ'ЯНки; **СТРИЖ**івка; бол. **ЧАЙК**івське у с. КАМ'ЯНий БРІД; ●131 торф. **ЩИГ**Льове *strzygl- у с. Прип'ять Вл Любомль: дж. **ЧАЙОК** у с. Головнине, ЧОРНО**ПЛЕС**и, торф. **ЧИРЧИН**е *сьхгхп у с. Прип'ять, Головне, **ЯС**не, ВИШНів, **ВИШН**івка, ГУПАли! Гупта?, БЛичі, **КРАС**Новоля, **БУД**ники ✿, КАМ'ЯНка, **СОКІЛ**, РИМачі, ХВОРОСТів *корост-/Фарс?, ТЕРЕХи; торф. **МИРО**нове у с. Полапи; ЗаЧЕРНечця, БЛичі; КОШАРи, ХРИ**Щ**ськ; ●132 **КРАК**овець Лв Яворів: Дрого**МИШЛ**Ь Міхла, **ІВАН**ики Yavan ^ГЛУХів; **ЩИГ**Лі *strzygl-, **СОКОЛ**е Sakala у с. Вербляни, **РОКИТ**не gakkhita, **РОГІЗ**не, **СВИД**ниця, ВАКули, **ЖОРН**иська.

Топонім *ДрогоМИШЛЬ* Лв (●132) структурно близький до назви *ДрогоБИЧ* Лв. Чи не тотожні вони й за змістом? Через згаданий слов'янський звуковий перехід -у- > -и- саме з основи *ДрогоБУЧ (пор. р. БУЧа = БУДша, БУДча у с. Ясногородка Кв КСв [СГУ, 79]) могла розвинути форма ●102 Дрого**БИЧ** *Буч-Лв: БОРИ**СЛАВ**, ДОБРО**ГОСТ**ів, ГОЛОДівка [Encarta] ^**МОКРЯ**ни; **КОРОСН**иця *корост-, БОЛЕХівці, пот. ЧАЙКи у с. Сторони, *МОДРичі* Muttra, пот. **ЖОВТ**ий, пот. **СОКОЛ**ів у м. Дрого**БИЧ** [СГУ, 515], пот. **СОКОЛ**ЯНський у с. СМІЛьна Simla?, **СОЛОН**ське, **МЕД**ениця, **ВОЛОЩ**а (пор. також *СтароБЫЧ* Ву Магіл., *СтароБУТ*івка Чг, *СтароВИЧ*і Кв; *ДрогоВИЖ* (DrogoVYZHe [Encarta]) Лв ^Миколаїв: *ДрогоВИЧ*і

(= DrogoVICHe [тк Encarta]) ^БОРиничі). У такому разі для сусіднього з Дрогобичем *Борислава* давнішою формою теж мала б бути *БОДислав за аналогією до BUDzislav Pl, BUDislav i BOřislav Cz, БОРислав Бг Плевен; BUDislavice Cz і БОРиславци Бг Хасково; ChotěBOŘ i ChotěBUDice Cz; пор. і можливість *Upairis(aena)+слав.

Назва *ДрогоМИШЛЬ* дуже давня (на заході є її аналоги не лише *Drahomyšl* Cz і *Drogomyšl* Pl, але і *Dargomyšl* Pl). Вона входить до групи однокореневих назв (*РАДОМИШЛЬ*, *РадоМИСЛівка*, р. *ЖериМИШЕЛ*, *ПереМИШЕЛЬ*, *ПереМИШЛЯни*, *ПереМИСЛівці*, р. *ПереМИСЬка* = *PrzeMYJSka*), яка цікавить нас у зв'язку з топонімом *ІВАНОМИСЛЬ*. Помічений у контексті ●121 гідронім *Жери.мишел* не вдалося інтерпретувати однозначно. Залежно від прийнятого пояснення (*жар- + Міхл-/ *scher- + мисл-) топооснова МИШЛ- опинялася серед назв або митраїстського, або буддійського кола.

У першому разі топонім *ІВАНОМИСЛЬ* означав би Yavan + парф. *Mihla 'Mithra' (пор. і *МИХЛЯ* Хм, *МИХЛин* Вл, став *МИХИЛЬ* у с. Пінчуки Кв Васильків). Відомо про поширення митраїзму у пізньоримський час серед римських солдатів. Але чи були носіями митраїзму "явани"? Новим аргумен-том стала назва болота *МИСЛОБИЧ* у с. Сушки Жт Коростень [СМУ, 157], яка в такому разі означала б *Mihla + Budda (?). Коли ж топооснова МИСЛ- – мо-вно слов'янська, то вона могла б вказувати на розумовий складник буддійсь-кого вчення. Назва *ІВАНОМИСЛЬ* означала б тоді 'селище яванів-буддистів', а *МислоБИЧ* 'думка Будди': у світлі викладеного це виглядає звичайніше.

●133 бол. *КРАЧиха* у с. ПоГУЛЯНка Ἐλλῶνικ-ός Вл Любешів: рівч. *ГРЕЧИцька Річка* у с. Шлапань, бол. *БАРАНеЦЬ* ^ГРЕЧИща!; бол. *КАЧАНове Koshan* у с. Судче, бол. *КУХУ-Нька* у с. Білки; ЛюБОТин?, Хуто**МИР**; став **БАРАНИШин** Varanasi у с. Лобна, *ЛАХВичі*; ●134 *КРАЧанівка* Хм Полонне: ^МИКУЛин; КАЛЕНИЧі καλλίνικος, КУСТівці, ЧЕРНіївка, Любо**МИР**ка, КОХАНівка Κοφέν-; ●135 *КРАЧки* Хм Хм: РАЙківці, ГРИЦівці, РедВИНці *радван-?, ПЕДОСи Πυδοσσής, **ІВАН**ківці, РИЖулинці, ІВАШківці, ВОДички, АРКАДіївці, МАР'ЯНівка; ●136 *КРАЧківка* Чк Маньківка: УЛЯНівка Ἐλλῶνικ-ός, ВІКТОРівка, ІВАНьки, НЕСТЕРівка, ЧОРНа Кам'янка, **ЮРпіль**? *жур- < śubhra- [Platts, 721]; ●137 пот. *КРЕЧунець* = **КРИЧ**унець готс. Kregos у смт Іршава Зк: пот. БАЛЛАШів у с. Дібрівка, РАКовець 2, пот. КРАЙНА

Іршава з г. Бужора, пот. **МИТРо**ва ЯМа Mithra у с. Імстичеве; **КРАЙ**ня **МАРТИ**нка, **АРДА**нове!^ **МІДЯ**нівка, **БЛ**ки, **КОБА**Левиця Кабул; ●138 **КРИЧ**евичі двн. Kriecha, Kriehhi 'Greek' Вл Ковель Кабул: **ІВА**нівка!, **ЗЕЛЕНА**; **БУДИ**ще *Воддіскос, **КОЗ**Линичі, бол. **МИХІ**риха Mithra у с. Черкаси; **МИР**ин Mithra, **МЕЛ**ьниця, **РУД**ка-**МИР**инська; бол. **БАГРИ**н у с. Сільце, **РОКИТ**ниця rakkhita, **ВОРО**на, **БЛ**ашів, **КРАС**Новоля, **КРАС**но**ДУБ**'Я, **ГОН**чий **БРІД**; **МАР**'Янівка; ●139 **КРЯЧ**кове Озеро двн. Kriachi 'Greek' Пл Лохвиця: ^**МИКО**Лаївка; р. **БОДА**ква = **БУДА**ква = **БАТА**ква **Б**о**Д**е **Б**о**Д**е Fótúó, **ЗаБО**даква, Нижня **БУДА**ківка, руч. **МУРА**вський у с. Сенча, **СОКИ**риха, **ЯБЛУ**нівка, **ПАР**ницьке; **КРИ**ниця, **ВИШ**Неве, **ВИШ**еньки, **ГАЇ**щина ^**ХРИ**Станівка; **ЧИЖ**і, **КОРСУ**нівка, **ПЛАСК**івщина! **п**éлeкoc, **ТОКА**Рі.

Німецькою мовою 'стригти' – scheren (Präs.: scher|e, ~st, ~t, або schierst, schiert; Imperf.: schor, ~(e)st, або scherte; Part. II: geschoren або geschert [НРС, 943, 1302]). Германський відповідник цієї лексеми (готський або гепідський) може дотепер зберігатися у топоосновах **Жир**-/**Жур**-, **Шар**-/**Шур**-, **Щур**-:

●140 р. **ЖИР**ак у нп **ШИ**Ли Тр Збараж śubhrā: **СТРИ**ївка, **БОДА**ки, **БУТ**ин, **ІВА**нчани, **ДОБРО**Води!, **КОБИ**лля, **КОХА**нівка, **Гори**-**СТРИЙ**овецькі, **КРАС**но**СІ**льці, **ОХРИ**мівці, **ЧЕРНИ**Хівці; {герм.: **КУ**Нинець 2 kunja, **КОТЮ**жин пор. **КУТ.ОРЖИ**ха Пл Goth + harjis, **ТРАВ**Неве Drau}; ●141 прот. **ЖИР**івка у с. **БАЧ**івськ См Глухів: **ФОТОВИЖ**! **Б**о**Д**е Fótúó ^**БАРА**нівка Varanasi!, **ВІКТО**рове, **БУДИ**ща *Воддіскос, **І(В)О**нине ***І**đFovec іст. р-н **РАДИ**ВОНівка у Глухові; **ЧЕР**Неве, р. **ЛОК**ня у с. **ЯСТРУБ**щина і **УЛА**нове, **ШАКУТ**івщина! (пор. **ŠAGUD**oves Hr Sogd), **ХОДИ**не **Б**о**Д**е Fótúó, **ХОДУ**ня **Б**о**Д**е Fótúó; **ЄМАДИ**кине Amadoces, **БА**ничі, **СОРО**кові **БАЛ**ьчики, **ЩЕБ**ри, **ПідЛАН**ь {герм.: **ГОДУ**нівка Gothon-?, **ОД.РАД**не Goth + Rat/радїти?, **СЛОУТ** slaught}.

Сусідство прот. **ЖИР**івка (< scheren) і с. **ФОТОВИЖ** (< **Б**о**Д**е Fótúó) підтверджує ще й третій факт – давно виявлену присутність на Сіверщині готів {гот. **ВИНТО**рівка, **ДОРОШ**івка, **ЖУРА**вка Schorf См С-Буда; далі с. Без'ОТково РФ Курс.}.

●142 **ШКИР.МА**нівка scher + mann См Шостка: ур. **В'ЮНИ**ще **İ**onískos між нп **ВОРО**ніж і Клишки, **ГРЕЧ**кине!, **БЕН**зики, у місцевій вимові [Бензикі] bandi (бонзи! Buddhist monk: Jap. **bonsō** < **bon** "ordinary" + **sō** "monk") ^**ЧАП**лівка Šiv > Šib [Platts,

735], СоБИЧ; СВІРЖ svarg!, г. КОРОБКина тюрк. қігіріқ 'стрижений' біля гирла р. Усок і г. КИРШИЧина қігіріқ біля с. СоБИЧеве; ОБРАЖІвка! *Upairisae-na!*, КАЛИНовець, р. Білогорща = Білогоща, ур. ЩИГАЛЬниця *strzyg- і ОХРИМова Гора біля смт ВОРОНДЖ {герм.: СолОТВин sal + Goth-in, р. ЕС.МАНЬ = ЯСМАНЬ, ОШ.МАНЬ [᾽]Οξος 'Окс' + mann}.

Очевидно також від готів засвоєні й і нші назви зі складником -ман-, у тому числі й буддійські за тематикою: БУЧ.МАНИ Buddh- Жт 2, БОЧ.МАНівка Од, БАЧ.МАНівка Хм, БОЦ.МАНів См, БАЦ.МАНИ См, КУР.МАНИ См, КОР.МАНЬ vihar- Чв, яр КОР.МАНів Вл, КОШ.МАНівка Kashi 'Варанасі' Пл, дж. КОШ.МАНка у с. НеХВОРОЩа Вл Новогр-Вл; КУЧ.МАНівка Хм (і КУЧМАНський шлях), КІЦ.МАНЬ Чв.

16. Маркер віхар (*). У світлі гіпотези О.Стрижака зростає діагностичне значення продовжень у топонімії назви скр. vihar(a) 'буддійський храм, мона-стир або інша релігійна споруда' [Поспелов, 85; Мо᾽n; Encarta]: пор. в Індії Vihāri, Vikhroli, Vikarabad. Монастир नव विहर Nava Vihara біля м. Балх добре знали у світі. Околиці назв від основи Вихр- містять слід присутності греків:

●143 р. ВИХРиця * у нп Мостище Кв КСв: ^БУЧА!, р. РЕКУнь у с. РИКУнь; ЧАЙКи!, Боярка-БУДАївка!; БОДЕНьки!; оз. ВИГУРівське * у с. ВИГУРівщина; ●144 ВИХРівка * Vihara Хм Дунаївці: 22 км БУЧАЯ; ІВАНківці, ЖВАНчик Yavan, СОКІ-Лець Sakala; ●145 ВИХЛя * Жт Радомишль Міхла: БУДИлівка і р.; Стара БУДа, Нова БУДа, МІРча; ЧАЙКівка, РАївка, МАР'ЯНівка Margiana; ●146 ВИГУРичі * Вл Луцьк: ^ЧАРУКів; БОТин, ВІКТОР.Яни, КОРШів 2, Радомишль Міхла, СЬОМАки; ●147 ВИХИЛівка * Хм ЯРмолинці: ^ЖИЛИНці *йелен-; БОДнарівка, ІВАНківці 2, СОКОЛів-ка; ●148 пот. ВИКОРівка * = верхів'я ЗБРУЧА! Zebroncze Śubrān біля с. Авратин Хм Волочиськ: ^ЩАСНівка, ІВАНівка, ГАЙДАЙки; МИСЛова Міхла, ПОРОХНя *Upairisaena*, р. ОШУка! Aśoka = Очука, УШУка, Oszuka, Szukaј Woda у с. ГРЕЧана! між рр. ТУРівка і ШАНДРова Αλεξάνδρος; ВОЧКівці, НУТКова Слобідка Nautaka; ІВАНівці 2; ●149 бол. ВИГР * = ВИГОР у с. Бобер Кв Поліське: БУДА-Варовичі; БУДа2, р. БОНДАРів Човен!

Найкологітнішим композитом тут є унікальний гідронім Стривігор:

●150 р. **ВИГОР** ❄ = StryWIHOR! 🗺️ stryg + vihar у смт ХИРів vihar Лв Ст. **САМБІР** शम्बर śāmbara? 'чаклун' [Platts, 718]: **РАЙ**нова, Добро**МИЛЬ** *шль, пот. **СОКІЛ** у с. Плоска, **ЧИЖ**ки (кит. Чжежі 'Чач' [Ртвеладзе, 266]); **СОЛЯН**уватка Salang, **СОЗАНЬ** спа-лене ^**КОБЛ**о-Старе Kabul; + с. Долобів Лв Самбір: САМБІР śāmbara?, **ЧАЙК**івка, БАРА-Нівці ^**КРАС**ниця!, **КОПАНЬ** Кофáв-; КУПН**ОВИЧ**і Кофáв- ^**ВАНЬК**овичі; пот. ЯГЛ**И**на у с. Сприня, **ХВОРОЩ**а 2 Fars, РОГІЗ**НА**, ОРХО**ВИЧ**і Agacho-sia, КОНЮШ**КИ** Kanishka 2; пот. **БУХТ**а 佛陀 Fótuó п В'ЯР**У** = **ВИГОР**у ❄ у с. ГУС**АК**ів (пор. яр **БУТ**ів л Хвощевахи Си-нихи = 1863: БУТХ**ОВЬ!** Buddha; пот. БУХТ**ОВЕЦЬ** = Buchowiec у с. Пасічна ІФ Надвірна).

Прямо вказує на грецьку участь у поширенні буддизму назва ●151 **ВИГРАЇВ** ❄ 🗺️ vihara + Grāī Чк КОРСУ**НЬ-Ш:** БУ**ДА** 2; оз. ОЛЯНИ**ЦЬКЕ** Έλλᾱνικ- у с. Яблунівка, На**БУТ**ів, крин. Пар**ІВОН**івська і крин. Є**ГУР**ова vihara у с. ВІ**ЛЬХ**івчик.

Однокореневі назви в Росії: ВИХР.овка Курск., -ово Моск., ВИХОР.на Моск., -евка Ирк. **ВИХАР**ята Кировск. Також у Болгарії: ВИХРен, у Словаччині – г. **Vihorlat**.

Ще у контексті ●15 зауважено районне сусідство основ ГУР**І-** і ЮР**І-**. На російський вплив вказує топооснова Єгор-, якою замінено давню назву *vihari*; іноді в тому ж районі є Юр- і це підтверджує і його походження. Тоді ЮР'ЯМпіль < vihar + Yavan + polis. Польським мовним впливом можна пояснити основу Щигл-/Щигал- (імовірно переосмислення від *strzygl-).

17. Маркер чайтій (печер для моління). Не менш потужним незалежним аргументом є топонімічні свідки поширення буддійської реалії chaitya 'печера для моління'. Форма прототипу chaitya найкраще збережена у топонімії Чехії: ●152 **ЇЕТИЦЕ** 37 g3 ТАВО**Р** Tauria: VšeBOŘice; БУ**ДА**, БУ**Д**kovice, БУ**Д**čice, КЕВ**Л**ov, ВО**Н**DANeč; ●153 **ЇЕТИЦЕ!** 47 g2 Strakonice: БУ**Д**icovice, ChotěBOŘice ^**ПУТ**ім!, PřeBO-**Р**ovice!, **РАДО**М**Ы**ŠL!, **РО**НО**З**ná, **Ї**Žovál; ●154 **ЇЕТИЦЕ** 14 c6 Mladá Boleslav: **РО-К**У**Т**ovec, Ne**М**YSLOvice, **ЇЕТИ**ički, СТА**КО**Р**У** 2 Stahr, КО**Б**YL**Н**ice, Modli**ВОН**ov 14c2.

Одна така архаїчна назва збереглася і в Польщі: ●155 **ЦЗАЄЦЕ** 157 a2 Kielce: Nw. ŚLUP**І**a!; SARN**І**a Zwola, JAN**О**vice, GOŁ**О**S**У**yce, Modli**БОР**Z**У**yce!, BARAN**О**wek,

КОВУЛаны, ІWANISKa! ίωνίσκος, RadWAN, BODuszów, BOGoria!
(*Bod-, ось звідки дальший розвиток Czartorija!), SZWARSZowice
svarg, STRUPice, KRAJKów, GODów.

В Україні *чайтми*, пристосовані під "чайки", не раз згадані
поблизу ознак буддизму і присутності греків: ●156 б. ЧАЙЧина п
Осинівки у с. Осинник Хк Дворічна: ВОДЯНе; ГРЯНИКівка!,
оБУХівка, ШЕПЕЛівка, МАР'ЯНСьке, КРАСне, БОЛОГівка
Balkh, ТОКАРівка, НовоЄГОРівка ✨; ●157 ЧАЙКівка Жт
РаДОМИШЛЬ Міхл: РАЇвка, МАР'ЯНівка, БУДИлівка, БУДА 2,
ВИХЛЯ ✨, ПИЛИПовичі, МИРНє; ●158 ЧАЙКівка Хк Вовчанськ:
^ОХРИМівка; БУДарки!, ВІРівка!, КРАСний Яр, ЧЕРНЯків,
ГОНТАРівка; ●159 ЧАЙКи Кв КСв: торф. ЧАЙКА і торф.
В'ЮНИЩЕ ίωνίσκος біля смт ДИМЕР, там же р. РЕКУНЯ у
с. РИКУНЬ і р. ВИХРиця ✨; ●160 ЧАЙКівка Чк Христинівка:
ВІКТОРівка ^ШУКАЙ.ВОДа! Ashoka + Buddha/ 佛陀 Fótuó ~
БОТВинівка 佛陀 Fótuó; ІВАНгород Yavanpūr , ІВАНівка, Яри,
ШУКАЙ.ВОДа Ashoka + 佛陀 Fótuó;

●161 р. ЧАЙка Хс Гопри: р. ГРЕКова, пристань ГРЕКова,
ГРЕКови Ольхи; ІВАНівка; КОХАНИ Кофάν-, Малі КОПАНИ!
Кофάν- (у Берліні є КÖRENick!), БЕХТЕРи Ваctrae, р. ЗБУР'ївка
śubhrā the Ganges! [Platts, 721], ОБЛОЇ pahlawi!; ●162 пот. ЧАЙКи
у с. Сторони Лв Дрогобич: МОДРучі Muttra, БОЛЕХівці Balkh,
БиСТРиця 2 ustra, РИХТичі, пот. ЖОВТий, пот. СОКОЛів у
м. ДрогоБИЧ! [СГУ, 515], пот. СОКОЛЯНСький у с. Сміль-на,
СОЛОНське, МЕДениця, ВОЛОЩа, МОКР'ЯНИ, КОРОСНИця;
●163 ЧАЙКа Вн Вн: ^КОР.ДИШівка, ПОБЕРЕЖНе; СТРИЖавка
^Коло-МИХАЙЛівка Міхл!, ЗАРВАНці, ОЛЕНІВка,
ОЛЕКСАНДРівка, ІВАНівка; ●164 бол. ЧАЙКівське у
с. КАМ'Яний БРІД Жт КОРОСТИЩів: ОНИШПІЛЬ ίωνίσκος,
яСТРУБна 2, ВИШНеве ^ЩИГЛівка, р. Буймер Bogomir (Bagha +
Mithra [Tandon, 2009, 139] л. ІВ'Янки, СТРИЖівка, СОКОЛівка,
МАР'ЯНівка; дж. РАЙчине у м. Коростишів.

У чотирьох районах є водночас назви від основ Чайк-, Вихр- і Бут-!

▲33 р. ВИХРиця ✨ у нп Мостище Кв КСв: ^БУЧа!, р. РЕКУнь
у с. _РИКУнь; ЧАЙКи, Боярка-БУДАївка; САМБУРки शाम्बर
śāmbara? 'чаклун' ^МИШОЛівка Міхл, КИТАЇВ;
▲34 оз. ВИКРутень ✨ Чк Чк: БУДИЩЕ *Воддісκος, НеЧАЇвка!,
ВЕРГуни *вихр?;-; ▲35 ВИХЛЯ ✨ Жт РаДОМИШЛЬ Міхл:
БУДИлівка і р.; Стара БУДа, Нова БУДа, МРча; ЧАЙКівка;

▲36 р. **ВИГОР** ☼ = StryWIHOR! stryg + vihara у с. Долобів Лв САМБІР: **ЧАЙК**івка!, пот. **БУХТ**а 佛^ト Fótuó п В'ЯРy = ВИГОРy у с. ГУСАків (метатеза -тх-/ -хт-?).

18. Лужицька апробація проекту. З наших досліджень не раз була наго-да пересвідчитися, що топонімічні комплекси Євразійського степу – тюрксь-кі, габрські, арабські – закінчуються на Ельбі. Не стала винятком і тема греків-буддистів. У Лужищині причетними до неї виявилися основи: Both-, Baud-, Wot-, Buz-, Stries-, Roi-, Dober-, Rogoz-, Schern-, Schorn-, Kreisch-, Jun-, Jahn-; згодом знайдено ще три важливі діагностичні основи Zschesche- 'Чже-жі' (Чач, Ташкент), Wicker- 'віхар' і Zschait- 'чайтя'. З ширшої бази даних на 5130 знаків у табл. 1 наведено її найпоказовішу частину на 950 знаків.

Розглянуті топоніми прийшли з глибокої давнини: це німецькі назви від неостаточно з'ясованих за значенням, але типово слов'янських основ Чорн-, безпрецедентна архаїчність її записів ZSCHORN-/ ZSCHERN-, згадки корос-ти, струпів, основи від дієслова scheren 'стригти'. У працях Е.Айхлера вказані деякі серболужицькі топоніми-прототипи: Stšegoice = Streichwitz Els., Striesow Co. [Eichler 1975, 110], серед назв річок – STRISize (1121: Strizice; Zörbig) [Eichler 1958, 144]. Весь семантичний комплекс індо-греків і буддизму наявний у топонімії до цього рубежа. Так проект завершено і апробовано.

Табл. 1. Індо-грецький пласт топонімів на сході Німеччини (околиці міст Котбус, Лейпціг, Дрезден, Хемніц). Цифри й літери – координати назв у атласі [Atlas]. Знаки пояснено у тексті

<p><<ОКОЛИЦІ М. COTTBUS>> 69a: DÖBBRick, <u>STRIES</u>ow, GOLSCHow, GABLenz, Ostrow = WOT-šow!, Kunersdf = KosoBUZ!; Cottbus = нлуж. ChoceBUZ; 69b: ROGGOSen, Wilmersdf = ROGOZNa, ROItz c; 70c: ZSCHORNo, TSCHERNitz, DÖBERn, KÖBELn, BRODY a, JERISCHke *βιχαρίσκος? b (пор.Івано-Ризівка);</p>	<p>Топонімія Євразійського степу закінчується на сході Німеччини об-ластю периферійних архаїзмів. Тут добре зберігся весь комплекс оз-нак історичної присутності еллініс-тичних <i>греків</i> (GRAItschen, KRECK-witz, CRETZSCHwitz, JOHNsbach, JAHNfeld) – носіїв <i>буддизму</i></p>
---	--

<p>72c: BOTHenheiligen SCHERNberg b, BODenrode 71b, GÖLLingen 73a, 74a: BOTTendorf, GOLZen d, WICKERstedt * d;</p> <p><<ОКОЛИЦІ М. LEIPZIG>> 76c: DOBER.GAST (пор. <i>Доброгосміє</i>), DÖBRis, ZEITZ, WYHRA * d; 77b: RAGWITZ, ZSCHORNa, BAHRen, ROItzsch, ZEITitz a, Schwarzbach d, 78a: <u>RECK</u>witz, KREISCHa, WEICHTERitz * cd, ZSCHAITZ c 78b: JAHNishausen, BAUDA!, GÖHLis, KOBELn!, ZEIThain, DOBERnitz, ROItzsch, RAItzen, D OBRitz79c, 78 d: BODenbach, <u>STRIEG</u>nitz!, ZSCHEILITZ, 79a: GOLTZSCHa, <u>STRIE</u>ßen, ZSCHAITen, ZSCHAUTZ c, ZSCHIESCHEn, BAHRa, ROItzsch c, <<ОКОЛИЦІ М. DRESDEN>> 80a: JANnowitz, <u>STRIE</u>ßen, GOSTewitz, SCHWETA, DÖBRa b, MIL.<u>STRICH</u>! b, ZSCHÖRNewitz c, WEICKERsdorf * d, ZSCHORNau 80b, JOHNsdorf 81a: KOBLenz, <u>CROST</u>witz, CROSTa b, DOBERSchütz b, <<ОКОЛИЦІ М. CHEMNITZ>> 89a: JAHNshain, G_Lauchau c, Falken, BODeritz, ZSCHERNichen; WICKERshain * , WICKERsdorf * zu OberWIERa; KRIETZSCHwitz 92b: <u>STRUPP</u>en! U, Dobra!</p>	<p>(Buz-/ Baud-; Будда названий <i>святим</i>). Типові зовнішні атрибути: <i>стриже-ні</i> вірні (<u>Strieg-/Stries-</u>, <u>Scherndorf</u>), побутове сприйняття їх як хворих на <i>коросту</i> (<u>Crost-a</u>, -witz, <u>Crösten</u>) або зі <i>струпами</i> (<u>Struppen</u>).</p> <p>Є слід монастирів-<i>віхар</i> * (Wicker-sdorf, -shain, -sted, Wicke-ode, Weickersdorf, Weichteritz) і печер-<i>чайтій</i> (<u>Zschaiten</u>, <u>Zschaitz</u>, <u>Zschauitz</u>), супровідні географічні реалії індо-тохарського вектору (Raguth, Ragosen, Vachra, Cobbel, Koblenz, заселений греками Чач – кит. Юні або <i>Чжежі</i> Zschiesche-) плюс типова група зумовлених буддизмом слов'янських топо-основ зі складниками Dobr-, Lub-, Mil-. Отже, германці справді могли застати стрижені села, хоч більшість їх назв вони засвоїли згодом від слов'ян, не розуміючи їх, і тому залишили основи без змін: <u>Strig-/ Stries-</u>.</p>
--	---

* * *

Історична реальність виявилася складнішою, ніж буддійські програми гідного життєвого шляху. "Бактрійці, втягнені у війни з сусідніми народами, втратили не лише державність, але й свободу.

Виснажені боротьбою з согдій-цями, арахотами, драгінцями, аріями, індіями, вони кінець кінцем були знеслені й переможені ворогом, слабшим від них – парфянами" (Justin, XLI,6 [20]) [WGBK]. А тимчасом щораз нові прибульці залишали у місцевих назвах Наддніпрянщини незалежні свідчення поширеного тут греками будди-зму – причому, це свідчення і монгольською, і китайською, і тюркськими мовами. Ось тоді й мали з'явитися у назвах численних сіл України дещо наївні і водночас вічно цінні моральні настанови: *ЛюбоІВАНівка, МилОВАНь, МилУВАНня, МилЯНовичі, РадВАНці, РадИВОНівка, БУДолюбівка, Друже-ЛЮБівка, ЛюбоМУДРівка, ДоброГОСТів, ДобрЯНи, Добринівці, ДобрІВЛЯ-Ни, ДобрОВЛЯНи, Добротвір, МИРОлюбівка, ЛюбоМИРівка*. Ці назви – не просто носії незалежного від революцій і реставрацій понадчасового оптимістичного суспільного змісту. Виявляється, у них *програмний буддійсь-кий складник української ментальності*, не одвічний, а прищеплений нам греками від античної доби. У статті розкрито греко-бактрійські корені цього пласту живої української топонімії і досліджено його античний родовід.

P.S. Стаття була готова до друку, коли з усного повідомлення д.іст.н., професора В.І.Ярового автору стало відомо, що археологи Каракалпакії (Узбе-кистан) обстежили *грецький* торговельний шлях з Аму-Дар'ї руслом Узбою до Каспійського моря, який діяв саме у період III-I ст. до н.е. Це доповнення внесено до рис. 2. Справді, ще й у Страбона (бл. 58 р. до н.е./ бл. 25 р. н.е.) р. Окс впадає до Каспійського моря [Страбон, 311= XI, VII, 3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Алемань А.* Аланы в древних и средневековых письменных источниках. – М., 2003. – 608 с.; АТП – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ. – К., 1973. – 816 с.; *Белецкий А.А.* Греческие элементы в географических названиях Крыма // Этимология 1967.– М., 1969.– С. 201-214; Боплан – Спеціальна карта України Гійома Левассера де Боплана 1650 року. [Супровідний текст]. – Київ, Львів, 2000. – 72 с.; *Гафуров Б.Г., Цибукидис Д.И.* Александр Македонский и Восток. – М., 1980. – 456 с.; *Геродот.* Історії в дев'яти книгах / Переклад і коментар А. Білецького. – К., 1993. – 576 с.; *Дворецкий И.Х.* Латинско-русский словарь. – М., 1976. – 1096 с.; *ІТУ – Тищенко К. М.* Іншомовні топоніми України. Етимологічний словник-посібник. – Тернопіль, 2010. – 240 с.; *Клепатский П.Г.* Очерки по истории Киевской земли. Том 1. Литовский период. – Одесса, 1912. – 480 с.; НРС – Немецко-русский словарь. 80 000 слов. – М., 1958. – 1304

с.; *Поспелов Е.М.* Географические названия мира. Топонимический словарь. – М., 2002. – 512 с.; *Ртвеладзе Э.* Великий шелковый путь. Энциклопедический справочник. – Ташкент, 1999. – 278 с.; СГУ – Словник гідронімів України. – К., 1973. – 784 с.; СМУ – Словник мікрогідронімів України. – К., 2004. – 448 с.; ССУМ – Словник староукраїнської мови XIV-XV ст.: У 2 т. – К., 1977; *Страбон.* География. – М., 2004. – 638 с.; *Стрижак О.С.* Етнонімія Геродотової Скіфії. – К., 1988. – 224 с.; *Тищенко К.* 24-а перська сатрапія в історії України// Український тиждень. № 27 (295). 5-11 липня 2013 р. – С. 35–55; ЭСБЕ – Энциклопедический словарь/ Изд. Ф.Д.Брокгауз, И.А.Ефрон. – СПб., 1891. – Т. IVa (8); 1892. – Т. VIII (15); Atlas – Atlas für Motortouristik der DDR. – Berlin, 1974. – 224 S.; *Brückner A.* Słownik etymologiczny języka polskiego. – Warszawa, 1974. – 804 s.; *Chantraine P.* Dictionnaire étymologique de la langue grecque: En 4 vols. – Paris, 1968–1980. – 1368 с.; Cz – Czechy, Slovacja, Europa. Atlas. – Marco Polo, 2002. – 136 p.; *Eichler E., Walther A.* Ortsnamenbuch der Oberlausitz: In 2 Bde. – Berlin, 1978; *Eichler E.* Die Ortsnamen der Niederlausitz. – Bautzen, 1975. – 190 S.; Encarta – Microsoft Encarta Premium 2009. Interactive World Atlas; *Klein E.* A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language: In 2 Vols. – Amsterdam, New York, 1967. – 1776 p.; *Lehmann W.* A Gothic Etymological Dictionary. – Leiden, 1986. – 712 p.; lendering for livius.org/asoka; lendering for livius.org/bactria; lendering for livius.org/drangiana; Map of Kiev 2005 v12 Kiev Oblast v4 UkrAvto 2006 v1 (e-product); *Mo'in M.* An Intermediate Persian Dictionary: In 6 vols. – Tehran, 1992/1371. (فرهنگ فارسی); *Orel V.* A Handbook of Germanic Etymology. – Brill, 2003. – 683 p.; *Platts J.T.* A Dictionary of Urdû, Classical Hindî and English. – London, 1884. – 1260 p.; *Schuster-Šewc H.* Historisch-Etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache: In 4 Bde. – Bautzen, 1968–1989. – 1888 S.; SGP – Słownik grecko-polski / Pod red. Z. Abramowiczówny: W 4 t. – Warszawa, 1958–1962; *Tandon P.* Further Light on the Pāratārājas: an Absolute Chronology of the Brāhmī and Kharosṭhī Series// Numismatic Chronicle, 2009. – PP. 137–171; Troussel – Nouveau Dictionnaire encyclopédique universel illustré: En 5 vols. / Dir. J.Troussel. – Paris, [après 1881]; *Twain M.* Following the Equator: a Journey around the World (1897). – Hartford, Connecticut, American Pub. – Chapter I; *Vasiliev A.A.* The Goths in the Crimea. – Cambridge, Massachusetts, 1936. – 292 p.; WB – en.wikipedia/bactria; WGBK – en.wikipedia/greco-bactrian kingdom.

Стаття надійшла до редакції 21.10.13

Тищенко К.М., д.філол.н., проф.,

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

**БАКТРИЙСКИЕ ГРЕКИ И БУДДИЗМ
В ТОПОНИМИЧЕСКИХ МАРКЕРАХ В УКРАИНЕ**

Статья содержит описание, анализ и комментарии к 200 топонимическим ландшафтам Украины и соседних земель с повторяющимися признаками культурных реалий эллинистического времени и буддизма, принесенного греками из Бактрии, Арахозии и Индии.

Ключевые слова: Украина, топонимические контексты, эллинизм, Бактрия, Индия, буддизм.

Tyshchenko K.M., Doctor of Philol.Sci., Professor,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

**THE BACTRIAN GREEKS AND THE BUDDHISM
IN THE TOPONYMICAL MARKERS IN UKRAINE**

The article contains description, analysis and comments of some 200 toponymical landscapes in Ukraine and in adjacent lands with the repeated indices of Hellenistic realia as well as those of the Buddhism promulgated by the Greek from Bactria, Arachosia and India.

Keywords: Ukraine, toponymical contexts, Hellenism, Bactria, India, Buddhism.

УДК 336.714(477)

Ткач В.А., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ДІАЛЕКТИЗМІВ В
УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (на матеріалі
роману Юрія Винничука «Танго смерті»)**

У статті аналізуються діалектизми та способи їхнього відтворення в українсько-німецькому перекладі. Особливу увагу у статті приділено способам перекладу діалектизмів. Дослідження здійснено на матеріалі перекладу роману Юрія Винничука "Танго Смерті" німецькою мовою.

Ключові слова: діалект, переклад, діалектизми, Ю.Винничук "Танго Смерті".

Дослідження проблеми відтворення діалектів при перекладі викликає значний інтерес. Особливо актуальним це питання стає, коли йдеться про переклад українських діалектизмів іноземними